

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Ühiskonnateaduste instituut

Liina Eamets

**NAISTE EELISTATUD TÖÖKOORMUSE JA SEDA MÕJUTAVATE
TEGURITE ANALÜÜS**

Bakalaureusetöö

Juhendajad: Kairi Kasearu (PhD)

Avo Trumm (PhD)

Tartu 2014

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töös kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Liina Eamets

02. juuni 2014

ABSTRACT

An Analysis of the Factors Influencing Women's Workload Preferences

Facing the challenges of an ageing population, it is essential for Estonia to raise the total employment rate in order to ensure the country's sustainable social and economic development. As the employment rate for women is lower than men's, it is important to focus on increasing their labour market participation. In the past, many research studies have been conducted on women's labour market behaviour, but not on whether they genuinely want to work or not. It is also important to explore not only whether they'd like to work or not, but also what affects their preferences towards desired workload. Therefore, the aim of this Bachelor thesis is to analyze which factors and to what extent affect women's preferred workload.

There are two groups of factors that are studied in this paper: personal characteristics (highest level of education, respondents' age, health, attitudes, preferences) and household characteristics (household income, marital status, caring for elderly and children). Data used in the analysis is from the European Union's 7th framework project FLOWS. The sample consists of 871 women in Tartu aged 25–64. The data is analyzed quantitatively using descriptive statistics and multinomial logistic regression.

Based on the main results it can be said that once women have been given free choice to choose how much they would like to work, more than half would prefer to work part-time, slightly more than one-fifth would give up working and about quarter of women would like to work full-time. Interestingly, the majority of the selected factors in the analysis had no significant effect on women's workload preferences. Although most of the women preferred working part-time, significant differences only appeared when women who desired working full-time were compared to women who did not want to work at all. On the one hand, this might be explained by misunderstanding or misinterpretation of the questions about preference in the matter of free choice. On the other hand, it is possible that women's preferences cannot be explained by these personal or household characteristics and there are other factors that affect women's labour market choices.

Keywords: women, workload, preferences, employment

SISUKORD

ABSTRACT	3
SISSEJUHATUS	5
1. KIRJANDUSE ÜLEVAADE JA PROBLEEMISEADE	7
1.1 Naiste tööturu käitumist seletavad teooriad	7
1.1.1 Eelistuste teooria (<i>Preference theory</i>)	7
1.1.2 Neoklassikaline majandusteooria (<i>Neoclassical economic theory</i>)	9
1.1.3 Ajajaotamise teooria (<i>Theory of the allocation of time</i>)	10
1.1.4 Inimkapitali teooria (<i>Human capital theory</i>)	10
1.1.5 Planeeritud käitumise teooria (<i>Theory of planned behaviour</i>)	11
1.1.6 Sooideoloogia	12
1.2 Naise tööturul osalemist mõjutavad tegurid eelnevate uuringute põhjal	12
1.2.1 Individuaalsed karakteristikud	13
1.2.2 Leibkondlikud tegurid	14
1.2.3 Institutsionaalsed tegurid	15
1.3 Probleemiseade ja uurimisküsimused	18
2. ANDMED JA METOODIKA	19
3. NAISTE EELISTATUD TÖÖKOORMUST MÕJUTAVATE TEGURITE ANALÜÜS ..	22
4. ARUTELU	30
KOKKUVÕTE	36
KASUTATUD KIRJANDUS	38
LISAD	42

SISSEJUHATUS

Eurostati andmetel oli 20–64aastaste naiste tööhõive Eestis 2013. aastal 70,1%. Meestel oli tööhõivemäär 2013. aastal samas vanuseklassis 76,7% (Europe... 2014). Kuigi naiste osalus tööhõives on meestega võrreldes 6,6 protsendipunkti võrra väiksem, on see siiski kõrgem kui enamikes Euroopa Liidu liikmesriikides. Seistes silmitsi vananeva rahvastiku probleemiga, peetakse tuleviku perspektiivist lähtudes oluliseks nii naiste kui meeste tööhõivemäära tõstmist. Kõrge tööhõivemäär on Euroopa 2020 Strateegia üks põhieesmärke – Eesti puhul tuleks üldhõive viia 2020. aastaks 76%-ni (Europe... 2014). Kuna meeste tööhõivemäär on lähedane seatud eesmärgile, on oluline keskenduda naiste tööhõivemäära tõstmisele.

Statistikaameti andmetel oli 2014. aasta I kvartalis Eestis 20–64aastaste seas üle 23 600 töötu naise ning üle 170 300 mitteaktiivse inimese, kellest rohkem kui pooled (ligikaudu 104 700) olid naised. Selleks, et tõsta naiste tööhõivet, tuleks uurida, mis motiveerib neid töötama. Tööturu käitumist ehk osalemist või mitteosalemist tööturul on traditsiooniliselt käsitletud naiste ja meeste lõikes eraldi, kuna neid mõjutavad erinevad tegurid. Selgitades välja antud nähtust mõjutavaid tegureid, saab teadmisi selle kohta, mis põhjustel on naine töötu, hõivatud või mitteaktiivne. Sellest kasulikum oleks uurida naiste eelistusi töötamise ja mittetöötamise suhtes ja neid eelistusi mõjutavaid faktoreid, sest see annaks ülevaate naiste ideaalidest töötamise osas ning teiselt poolt riigile võimaluse suunata naiste tööjõus osalemist, rõhudes õigetele meetmetele ning teguritele. Sellest tulenevalt on käesoleva bakalaureusetöö eesmärk selgitada, millised tegurid ja kuidas mõjutavad naiste eelistusi soovitud töökoormuse suhtes. Töötamise all peab autor silmas eelkõige palgatööd ja töötamist ettevõtjana (ka FIEna) ehk töötamist tasu eest. Töötamise all ei mõtle autor vabatahtliku tööd, koduseid majapidamistöid ja lastekasvatamist.

Bakalaureusetöö esimeses osas antakse kõigepealt ülevaade peamistest naiste tööturu käitumist selgitavatest teooriatest. Seejärel on kirjeldatud varasemate uuringute põhjal peamisi naiste tööturu käitumist mõjutavaid tegureid. Teises osas tutvustatakse andmeid, analüüsi metoodikat ning esitatakse peamised tulemused. Empiirilises osas kasutatavad andmed on kogutud Euroopa Liidu 7. raamprojekti FLOWS („Kohalike heaolusüsteemide mõju naiste tööhõives osalemisele“) raames. Eestist osales uuringus 1072 naist Tartu linnast.

Bakalaureusetöö analüüsi osas on kasutatud peamiselt kirjeldavat statistikat ning viidud läbi multinoomne logistiline regressioon naiste eelistatud töökoormuse ja selle mõjutegurite uurimiseks. Töö lõpetab analüüsil põhinev arutelu ning autoripoolsed järeldused ja ettepanekud käesoleva teema kohta.

Autor soovib tänada oma juhendajaid, retsensenti ja pereliikmeid abistava nõu eest. Suur tänu juhendajatele Kairi Kasearu ja Avo Trumm kannatlikkuse, mõistva suhtumise ja väärt nõuannete eest ning retsensendile Ave Roots, kelle mõtted olid samuti abiks bakalaureusetöö valmimisel.

1. KIRJANDUSE ÜLEVAADE JA PROBLEEMISEADE

1.1 Naiste tööturu käitumist seletavad teooriad

Naiste töötamist ning sellega seonduvaid teooriaid on palju. Järgnevalt antakse lühike ülevaade erinevatest naiste tööturul osalemist selgitavatest teooriatest.

1.1.1 Eelistuste teooria (*Preference theory*)

21. sajandil peetakse üheks levinuimaks naiste tööturu käitumist selgitavaks teooriaks Catherine Hakim'i eelistuste teooriat. Tänapäeval on naiste roll ühiskonnas oluliselt muutunud ning neil on tunduvalt rohkem valikuid ja võimalusi kui eales varem. Hakim leiab, et naised ja mehed on loomuomaselt erinevad oma eesmärkides ja soovides ning seetõttu on neil erinev tööturu käitumine (2006). Ta toob välja viis peamist muutust, mis on ühiskonnas toimunud alates 20. sajandi lõpust ning mis on loonud uudse olukorra naiste jaoks (Hakim 2002: 435):

- võrdsete võimaluste revolutsioon, mis lõi naistele juurdepääsu kõikidele ametitele ja positsioonidele;
- seksuaalrevolutsioon (1960ndatest aastatest kontratseptiivide laialdasem levik);
- naiste silmis atraktiivsemate niinimetatud valgekrae elukutsete laiem levik;
- paindlike töövormide levik, mõeldes naistele, kelle prioriteediks ei ole töölkäimine;
- üleüldine isiklike väärtuste ja eelisuste tähtsustamine ühiskonnas.

Need muutused ei esine ilmtingimata kõigis modernsetes ühiskondades ja samuti ei pruugi nad toimuda korraga, kuid neil on kumuleeruv efekt (*ibid*).

Hakim väidab, et naised on oma töö- ja pereelu eelistuste poolest heterogeensed ning ükski varasem teooria ei suuda seletada piisavalt hästi naiste tööturu käitumist. Selleks on ta loonud eelistuste teooria, mille põhiseisukohaks on, et leidub kolme tüüpi naisi, kes on jagunenud elustiili alusel: kodule orienteeritud naised, karjäärile orienteeritud naised ja kohalduva elustiiliga ehk töö- ja pereelu ühitavad naised (Hakim 2000). Hakim'i teooria keskmes on indiviidi enda isiklikud eesmärgid ja vaba tahe, mis määravad ära nende eelistuse kujunemise. Väiksem roll on institutsionaalsetel ja struktuursetel piirangutel ja muudel teguritel, nagu

näiteks sotsiaalsed hoiakud, mida võib lugeda ebaolulisteks, kuna suunavad pigem inimese käitumist, mitte niivõrd eelistusi (Hakim 2006).

Hakimi teooria (2000) seisukohast kuulub enamik naisi (olenevalt riigist 40–80%) töö- ja pereelu ühitavasse gruppi. Nii-öelda adaptiivsed naised ei ole oma prioriteediks seadnud ei karjääri ega kodust elu, vaid üritavad saavutada tasakaalu nende kahe vahel. Siia kuuluvad naised, kes kõige tihedamini töötavad sellistel ametikohtadel, mis on hooajalised, ajutised või võimaldavad paindlikku tööaega (kodus töötamine, osajaga töö). Paindlike töövormide puudumisel võivad nad otsustada täistööajaga töötamise kasuks. Kuna siia kuuluvad just töö- ja pereelu ühitada proovivad naised, siis on nemad kõige enam huvitatud töökohtadest, mis on peresõbralikud ja kus ollakse vastutulelikud, lisaks on nad mõjutatavad valitsuse erinevatest pere- ja tööpoliitikatest.

Üheks vähemusgrupiks on kodule või perele orienteeritud naised, kes moodustavad olenevalt riigist 10–30% kõigist naistest (*ibid*). Nad on üsna märkamatu grupp, sest viimasel ajal on fookuses olnud pigem töötavad naised ja nende olukord, soovid ja vajadused. Kodule orienteeritud naised seavad oma prioriteediks perekonna ja tavaliselt jäävad pärast abiellumist koduseks. Hakimi sõnul ei erine nad hariduse poolest teistesse gruppidesse kuuluvatest naistest (Hakim 2002: 434). Üldjuhul nad ei tööta, kui selleks pole pere seisukohalt finantsilist vajadust, ning seetõttu on nad kõige tundlikumad just perepoliitika ja erinevate riigi poolt pakutavate toetuste ja hüvede suhtes.

Kolmanda grupi moodustavad karjäärile keskenduvad naised ning üldjuhul on neid samuti ühiskonnas võrdlemisi vähe – ligikaudu 10–30%. Tööle orienteeritud inimesed on kõige tihedamini kõrgetel ametipositsioonidel, nad on üldjuhul võistlushimulised ja on sageli tegevad spordis, poliitikas, aga ka kunstis, millega tegelemine võtab palju aega ja energiat (Hakim 2006). Nad seavad esikohale töö ja sobitavad kõik ülejäänud, sealhulgas pereelu, selle ümber. Paljud siia gruppi kuulvad naised on lastetud, isegi kui nad abielluvad (Hakim 2000). Karjäärile orienteeritud naised moodustavad naiste seas vähemuse, samal ajal kui enamik meestest on töökeskse elustiiliga (Hakim 2004).

Eelistuste teooria üle on palju arutletud ja seda on mitmed autorid kritiseerinud (McRae 2003, Kumura 2010, Chan 2013, Billari jt 2007, Rabušik ja Manea 2006). Kõige rohkem on ette heidetud seda, et teooria on liiga lihtsustav ning ei võta arvesse struktuursete ja ühiskondlike piirangute mõju (McRae 2003). See tähendab, et teooria keskendub individuaalsele valikule,

mis on vaba struktuursetest piirangutest, kuid päriselus mõjutavad naiste käitumist lisaks veel mitmed muud tegurid. McRae (2003: 334) toob välja, et seos vaba valiku ja tulemi (*outcomes*) vahel ei ole alati nii üheselt võetav. Näiteks töö- ja pereelu ühitada otsustanud naised teevad seda väga erineval moel, sõltudes oma rollidest erinevates situatsioonides naise, abikaasa, ema ja töötajana. Kuigi valik on sama, võib lõplik käitumine ja tulemus olla erinevad ning seepärast võib niisugune lihtsustatud seos viia valede üldistatud järeldusteni. Seega leidis McRae kokkuvõtvalt, et naisi ei tohiks jagada nende eelistatud elustiili põhjal.

Hakim (2003: 340–341) on vastukajas kriitikale väitnud, et McRae uurimus on üles ehitatud inimese üldiste hoiakute, mitte isiklike eemärkide uurimisele ning seetõttu ei ole eelistuste teooria seiskohalt arvestatav. Sotsiaalsed hoiakud ei pruugi isiklike eelistustega kokku langeda. Näiteks võib naine arvata, et pärast lapse saamist peaks emal olema võimalus jääda paariks aastaks muretult koju, kuid sattudes ise samasse olukorda, valiks ta hoopiski enda eelistustest lähtuvalt tööle naasmise. Seega ei saa uurida isiklike väärtuste mõju tööturu käitumisele sotsiaalsete hoiakute kaudu. Lisaks tõdeb Hakim, et sotsioloogid tähtsustavad väliseid piiranguid liialt üle, kuid ta ei eita nende mõju käitumise kujunemisele ning leiab, et struktuursete piirangute mõju on gruppide vaheliselt ja siseselt varieeruv ning piirangute puudumisel oleks määrav roll isiklikel eelistustel ning eesmärkidel (Hakim 2003: 343).

Kuigi Hakimi seisukohti on palju kritiseeritud just liigse üldistatuse tõttu, on tema teoorias siiski huvitavaid tähelepanekuid naiste elustiili valikute kohta, mida võiks naise töötamist ja sellega seotuid valikuid analüüsides kindlasti arvesse võtta.

1.1.2 Neoklassikaline majandusteooria (*Neoclassical economic theory*)

Kui Hakimi teooria käsitles naiste tööturul osalemist kui loomumastele eelistustele vastavat käitumist, siis on teisi teooriaid, mis ei pea tööturu otsuseid fikseeritud valikuteks, vaid sõltuvaks olukorrast ning sellega kaasnevatest tingimustest. Ühe variandina on selgitust pakkunud majandusteooria, mille põhiseisukohaks on, et inimene on ratsionaalne olend, kes igas olukorras üritab maksimeerida enda kasulikkust. See nii-öelda kasulikkuse printsiip tähendab seda, et naised teevad oma tööjõus osalemisega seotud otsuseid lähtuvalt sellest, mis on nende jaoks kõige kasulikum (Mincer 1962). Minceri seisukohalt on palgatööst saadav kasulikkus naiste jaoks seda kõrgem, mida suurem on saadav palk (Mincer 1962: 101). Pereplaneerimise ja tööturul osalemisega seotud otsuste puhul võtavad nad arvesse lapse

saamise ja kasvatamisega seotud kulusid ja tulusid, sellega seonduvaid positiivseid ja negatiivseid aspekte, alternatiivkulusid ning töötamisest tulenevaid kasusid ja kahjusid.

Võrreldes kahe situatsiooni kasulikkustasemeid, teevad naised otsuse selle järgi, mis on neile antud kontekstis kõige parem. Näiteks majanduslikult halval järjel perekonnas võivad lapse kasvatamise kulud olla niivõrd kõrged, et naisel on kasulik pärast sünnitust võimalikult ruttu tööturule naasta. Samas võib esineda olukordi, kus naisel on kasulik jääda lapsega koju ning elada erinevate toetussüsteemide toel, kui minna madala palgaga tööle ning maksta kõrgeid lapsehoiuteenuse tasusid. Sellest järelduvalt võib öelda, et naised teevad töö- ja pereelu otsuseid sotsiaalmajanduslikust kontekstist ja isiklikest faktoritest lähtuvalt.

1.1.3 Ajajaotamise teooria (*Theory of the allocation of time*)

Majandusteooria seisukohtadega on sarnane Gary Beckeri ajajaotamise teooria, mis väidab, et otsuseid tehakse mitte niivõrd indiviidi, vaid pigem leibkonna tasandil (Becker 1965). Ajajaotusteooria lähtub samuti kasulikkusest, kuid vaadeldes leibkonda tervikuna, kujuneb vastav otsus indiviidi rollide ja panuste omavahelise jagunemise tulemusena. Becker tähtsustab perekonnas spetsialiseerumist, mis tähendab, et efektiivsema toimetuleku saavutamiseks jaotatakse rollid leibkonnas lähtuvalt sellest, kes tegeleb rohkem kodu, kes töölkäimisega (*ibid*). Seega kehtib Beckeri teooria leibkondadele, kuhu kuulub vähemalt kaks inimest. Kuigi otsus tehakse pere maksimaalset kasu silmas pidades, arvestatakse individuaalsete iseloomuomadustega ja iga indiviidi tugevuste ning nõrkustega. Becker ei väida oma teoorias, et just mees peaks olema põhiline leivateenija ja naine koduhoidja, kuid märgib, et meeste ja naiste kindlatele rollidele spetsialiseerumine saab alguse juba haridustee valikuga ning süveneb üha enam sotsialiseerimise käigus (Becker 1981/2009). Seega ilmselt sõltub rollide kujunemine paljuski ühiskondlikest normidest ja tavadest.

1.1.4 Inimkapitali teooria (*Human capital theory*)

Indiviidi tööturu käitumist aitab avada ka inimkapitali teooria, mille peamisteks autoriteks tööturu seisukohast on olnud majandusteadlased Becker ja Mincer. Inimkapitali teooria kohaselt investeerib inimene terve oma elu jooksul haridusse, teadmistesse, oskustesse, kogemustesse ehk inimkapitali, mis omakorda tõstab tema tootlikkust ja seeläbi töötasu (Becker 1993). Mida rohkem indiviid oma haridusse panustab, seda suurem väärtus on tal töötajana. Oluline pole üksnes mitte koolis omandatud teadmised, vaid näiteks töötamisega

saadud kogemused, täiendkoolitused ja uued oskused, mida alati ei saa otseselt mõõta, kuid mis samas aitavad indiviidil tulevikus suuremat tulu saada (Becker 1993: 19–20). Oma olemuselt on inimkapitali teooria tüüpiline ökonoomiline lähenemine, eeldades, et inimesed on ratsionaalsed. Suurema produktiivsusega inividid on tööandjate seas hinnatumad ja seetõttu pakutakse neile kõrgemat palka. Parema tasu eest käivad inimesed suurema tõenäosusega tööl ja investeerivad rohkem oma inimkapitali. Seega võib eeldada, et indiviidi tööturu otsused kujunevad samuti kasulikkust arvesse võttes, olles seal juures väga tugevalt mõjutatud nende inimkapitalist, sealhulgas haridusest.

1.1.5 Planeeritud käitumise teooria (*Theory of planned behaviour*)

Veel üheks võimaluseks käsitleda naiste töötamist kui ratsionaalset otsust, on vaadelda inimese hoiakuid seoses käitumisega. Täpsemat seletust pakub siinkohal planeeritud käitumise teooria (Ajzen 2005), mille kohaselt mõjutab indiviidi käitumist eelkõige tema kavatsus konkreetse teo sooritamiseks. Käitumiskavatsust saab ennustada kolme teguri abil: hoiakud käitumise suhtes, subjektiivne norm ja tajutud kontroll käitumise üle (Ajzen 2005: 117–119). Teooria kohaselt määravad hoiaku käitumise suhtes ära selle käitumise tagajärgede atraktiivsus ja saavutatavus indiviidi seisukohalt. See tähendab, kui tegevuse tagajärgedega seotud positiivsed aspektid on ülekaalus, siis suurema tõenäosusega kujuneb inimesel käitumise suhtes positiivne hoiak, mis omakorda mõjutab tugevalt kavatsust sel viisil käituda. Lisaks on tähtsad niinimetatud olulised teised, kelle oletatav hinnang olukorrale, nende heakskiidu ja tähelepanu saavutamine (ehk subjektiivne norm) omavad samuti mõju käitumiskavatsusele (*ibid*). Kuigi mõlemad mainitud tegurid suunavad võrdselt inimese kavatsust, võib isiku enda hoiakust mõnikord olulisemaks saada teiste arvamus või situatsiooni eripära. Lisaks on teooria kohaselt veel kolmas komponent – tajutud kontroll käitumise üle ehk kuivõrd on indiviidi käitumine tema enda tahtest sõltuv. Seega mida tugevamat kontrolli inimene tajub, seda suurema tõenäosusega käitub ta oma kavatsusele vastavalt.

Kokkuvõtvalt võib planeeritud käitumise teooria kohaselt öelda, et naiste tööturul osalemise otsus kujuneb olukorra põhjaliku analüüsi tulemusel, milles võetakse arvesse isiku enda karakteristikuid, võimeid, soove ja hoiakud, lisaks nii sotsiaalseid norme kui individiga seotud lähedaste (näiteks partneri) seisukohti ja hinnanguid. Seetõttu on tähtsad inimese enda suhtumine naiste töötamisse, tema lähedaste hoiakud ja üldised sotsiaalsed normid.

1.1.6 Sooideoloogia

Nagu eelnevalt mainitud, võivad naiste tööturu käitumist mõjutada ühiskondlikud väärtused, normid ja hoiakud. Kuid mitte kõik lähenemised ei arvesta individuaalseid karakteristikuid, isiku soove ja eelistusi tööturu valikute tegemisel. Erinevalt eeltoodud teooriatest on käsitlusi, mis eeldavad naiste ja meeste loomupäraseid erinevusi ja sellest tulenevaid kindlaks määratud käitumismustreid. Üheks enim levinumaks on traditsiooniline sooideoloogia, mille kohaselt on meestel ja naistel töö ja koduga seondult erinevad rollid. Mehed on peamiselt orienteeritud tööturule, teenivad elatist ja pühenduvad karjäärile ning naised hoolitsevad kodu ja laste eest, jättes töö tagaplaanile (Kasearu 2011: 73). Seega ei toeta traditsiooniline käsitlus naiste töötamist, vaid eeldab nende kodule pühendumist ja soovi palgatööd mitte teha. Soorollide taastootmine toimub enamasti perekondlikul tasandil, kus jagatakse väärtusi ning norme. On leitud, et laste hoiakud kujunevad peamiselt vanemate hoiakute põhjal (Carlson ja Knoester 2011), seega mida liberaalsemas perekeskkonnas laps kasvab, seda suurema tõenäosusega eristuvad tema vaated traditsioonilisest sooideoloogiast.

Eestis on sooideoloogia muutumas järjest liberaalsemaks ja seda nii meeste kui naiste seas (Kasearu 2011: 87). Siinseks omapäraks on naiste kõrge tööhõive, mille kujunemist mõjutas tugevalt nõukogude ideoloogia ja kujutlus naisest kui eeskätt töötegijast ja alles seejärel kodu- ja perekondlast (Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2009: 51–52). Sellest lähtuvalt on Eestis raske ette kujutada olukorda, kus naised ei tee palgatööd ning on täielikult kodule orienteeritud.

1.2 Naise tööturul osalemist mõjutavad tegurid eelnevate uuringute põhjal

Eelmises alapeatükis esitati peamised naiste tööturu käitumist selgitavad teooriad. Enamik neist teooriatest toetas väidet, et naine teeb otsuseid erinevate faktorite mõju arvesse võttes. Järgnevalt tuuakse varasemate uuringute põhjal välja levinumad naiste töötamist mõjutavad tegurid jaotatuna kolme gruppi: individuaalsed karakteristikud, leibkondlikud karakteristikud ning institutsionaalsed karakteristikud.

1.2.1 Individuaalsed karakteristikud

Individuaalsete karakteristikute alla kuuluvad indiviidi endaga seotud peamised iseloomustavad tegurid nagu vanus, haridus, tervislik seisund, aga ka isiku elustiili eelistused ja hoiakud.

Hariduse mõju tööturu käitumisele sai selgitatud eelnevalt inimkapitali teooriaga. Sellest lähtuvalt teevad kõrgema haridusega naised suurema tõenäosusega palgatööd, kuna neil on kõrged alternatiivkulud (Becker 1991 Stieber ja Haas 2012 kaudu). Madalama haridusega naised on jällegi tundlikumad rahanduslike tegurite suhtes ehk kõrgemad palgad stimuleerivad eelkõige vähema haridusega naisi töötama (Cloin jt 2011: 470). Hariduse positiivset mõju on esile toodud veel mitmetes teistes uurimustes. Yeandle jt (2009) on leidnud, et haridus ja koolitused, sealhulgas elukestev õpe, õigus kvalifikatsioonile ja õigus professiooni omandamisele, toetavad positiivselt naiste tööturul osalemist. Münch ja Van Wijnbergen (2009) selgitasid, et haridusel on oluline mõju naiste tööturu käitumisele, kuid see on erinev vanusegruppide lõikes. Vaid kõrgharidus omab soodustavat efekti kõigis vanusegruppides naiste tööturul osalemisele, keskhariduse mõju on positiivne kuni 40 eluaastani. Lisaks märkisid Münch ja Van Wijnbergen (2009), et hariduse (eriti kõrghariduse) kättesaadavuse parandamine aitab kaasa naiste tööhõive suurendamisele.

Vanusel on samuti oluline roll naiste tööturu käitumise kujunemisel. Varasemalt on leitud, et kõige enam töötavad kolme- ja neljakümnnendates aastates naised, tööhõivemäära langus ilmneb alates viiekümnnendatest eluaastatest (Cipollone 2012: 22). Antud uuringus oli vaadeldud 25aastaseid ja vanemaids, seega pole tõusev tööhõivemäär vanuse kasvades üllatav. Vanuse mõju vaadates tuleb alati arvestada teisi tegureid. Näiteks alla 25aastaste väikest tööhõivet võib tihti seletada sellega, et paljud neist alles õpivad koolis või ülikoolis. Kui noortel hariduse omandamine segab töötamist, siis hilisemas eas tehakse seda tihti töö kõrvalt (koolitused jms) ning see, vastupidi, suurendab võimalust olla tööturul aktiivne.

Vanusega seoses võib vaadata inimese tervislikku seisundit. Näiteks vanemate inimeste mittetöötamine võib olla tingitud sellest, et indiviidi tervis on läinud aastatega kehvemaks ja ei võimalda enam tööl käia. Kuna hinnang enda tervisele on väga subjektiivne näitaja ja võib olla ka etteantud vastusevariantide puhul raskesti võrreldav, siis on tervise täpset mõju tööturu käitumisele raske uurida ja mõõta. Cai (2010) vaatles tervisliku seisundi muutumise mõju tööturul osalemisele paneelandmete pealt ning tõestas, et tervise halvenemisel on statistiliselt

oluline negatiivne mõju inimese töötamisele. Kuigi tervislik seisund on üldiselt töötamise seisukohast oluline mõjufaktor, võib vahel juhtuda, et inimesed tähtsustavad seda üle, et vabandada välja oma tööjõus mitteosalemist (*ibid*). Uuringust selgus, et just meeste puhul on märgata pigem tervise mõju ülehindamist, kuna nad on naistest sagedamini hõivatud füüsiliselt nõudlikumatel töökohtadel. Kuigi naised valivad tihedamini tervisesõbralikumaid töökohti, tuleb nende tööturu käitumise analüüsimisel arvestada, et tervis võib olla üks oluline erisusi seletav faktor.

Indiviidikesksete tegurite alla liigituvad kindlasti naise enda eelistused ja hoiakud tööturul osalemise suhtes. Eelmises alapeatükis välja toodud eelistuste teooria rõhutab naise enda soove ja vaba elustiili valikut ja sellest tulenevalt mõju tööturu käitumisele. Samas planeeritud käitumise teooria rõhutab just hoiakuid tegevuse suhtes, tuues välja, et naise positiivne hoiak seoses töötamisega suurendab tõenäosust, et ta ise osaleb aktiivselt tööturul.

1.2.2 Leibkondlikud tegurid

Leibkondlike tegurite alla liigituvad näiteks leibkonna suurus ehk teisisõnu, kas naine elab üksi või on tal elukaaslane/perekond, lisaks temast sõltuvate inimeste arv ja nende eest hoolitsemine, samuti leibkonna majanduslik olukord ja toimetulek.

Üheks olulisemaks mõjuteguriks on kindlasti partneri olemasolu. Erinevad uuringud on kinnitanud abikaasa või elukaaslase suurt mõju naise tööturu käitumisele (Stanley-Stevens ja Kaiser 2011, Stieber ja Haas 2012). On selgunud, et märkimisväärne mõju on mehe arvamusel naise otsusele. Muidugi võib eeldada, et loomu poolest väga karjäärile orienteeritud või vastupidi kodule pühendunud naised ei valikski endale partnerit, kes ei toetaks nende eelistusi ja valikuid, kui nende osas ollakse väga kindlalt meelestatud.

Lisaks mehe arvamusel mõjutab naise tööturu käitumist sõltuvus elukaaslasest kui rahateenijast (Stieber ja Haas 2012). Tihti jagavad kooselus inimesed oma sissetulekuid ehk teisisõnu, neil on ühine rahakott. Ühelt poolt võib sellel olla positiivse efekt naise töötamisele, andes võimaluse valida vähemtasustatud, aga see-eest endale meeldivam töökoht. Samas võib ühine sissetulek soodustada naiste mittetöötamist, kui see pole finantsiliselt perekonna jaoks vajalik. Lisaks võib ühe leivateenijaga peremudel seada naise partnerist rahalisse sõltuvusse. Kokkuvõttes peetakse sissetulekut üheks peamiseks põhjuseks ja

motiveerivaks jõuks tööturul osalemisele (Stanley-Stevens ja Kaiser 2011), olgu see siis majandusliku toimetuleku või elukaaslasest sõltumatuse saavutamiseks.

Eestis peetakse oluliseks naiste majanduslikku sõltumatust elukaaslasest (Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2009) ja samuti arvatakse üldiselt, et pere jaoks elatise teenimine on mõlema partneri ülesanne. Eestlastele omaselt väärtustatavad naised iseseisvust ja võrdsust, seda toetab veel nõukogude ajast pärit tööka ja tubli naise kuvand. Kuid ei saa eeldada, et majanduslik sõltumatus partnerist motiveerib naisi töötama ainult sissetuleku pärast. Lisaks on leitud, et tööturul osalemine annab neile paarisuhtes mehega samaväärse võimutasandi, mis seab naised ja mehed koduses sfääris võrdsele tasandile (Pajumets 2006).

Leibkondlike tegurite alla kuulub naise hoolduskoormus ehk kui palju on perekonnas temast ja elukaaslasest sõltuvaid inimesi, eelkõige lapsi ja eakaid. On loomulik, et pärast sünnitamist jäävad emad lastega koju. Tööturult eemaloleku aeg sõltub palju kultuurilisest taustast ja ühiskonnas valitsevatest väärtushinnangutest. Stanley-Stevens ja Kaiser (2011: 124) märkisid oma uuringus, et naise tööjõus osalemise otsus on suuresti mõjutatav emaks olemise mandaadist (*motherhood mandate*) ehk paradigmat, mille kohaselt saab naine kõige suurema täitumis- ja rahuldustunde emaks olemisest. Selle kohaselt on „hea ema“ lapsega kodus ja see, kes läheb tööle on „halb“, kuna laps kannatab, kui ei saa oma emaga koos olla (*ibid*). Seega võib lapse sünd väga oluliselt mõjutada naise tööturu käitumist sellistes kultuurides, kus on tugevalt juurdunud väärtused ja arusaamad naiste rollist emana.

Lisaks lastele tuleb arvestada eakate hooldamisega, kuna paljudes ühiskondades on loomulik, et vanurite eest hoolitsevad eelkõige lähedased pereliikmed. Eestis on ühelt poolt eakal inimesel põhiseaduslik õigus perekonna abile, teisalt ei paku paljud omavalitused piisavalt eakate hoolekandeteenuseid ning sellest tingituna lasub hoolduskoormus vanurite lähisugulastel (Kasearu jt 2012, Tarum 2013). Eesti puhul võime eeldada, et hooldajaks on tavaliselt perekonnas naine. Seega on vanurite eest hoolitsemisel negatiivne mõju naiste tööturul osalemisele, sest jääb vähem aega tööl käimiseks ning tihti on hoolduskoormus nii suur, et tuleb töötamisest üldse loobuda (Cipollone jt 2012, Kasearu jt 2012).

1.2.3 Institutsionaalsed tegurid

Institutsionaalsete tegurite all peab autor silmas eelkõige riiklikke ja kohaliku omavalitsuse tasandi meetmeid naiste tööturul osalemise soodustamiseks. Siia kuuluvad erinevad

sotsiaaltoetused, lastehoiu- ja eakate hooldusteenuste pakkumine ning töö- ja pereelu ühitamise seisukohast paindlike töövormide olemasolu ja võimalused.

Nagu eelnevalt mainitud mõjutab laste ja eakate eest hoolitsemine naiste tööturul osalemist. Eriti tähtsaks peetakse lastehoiuteenuste ja -toetuste pakkumist, mille mõju olulisust on märkinud mitmed erinevad uuringud (Jaumotte 2004 Stieber ja Haas 2012 kaudu, Lister 2009). Arusaamu, kas lastetoetused ja hoolekandevõimalused mõjutavad naiste töötamist positiivselt või negatiivselt, on erinevaid. Arvatakse, et palgatööle naasmine on emadel võimalik vaid siis, kui riik või omavalitsus pakub piisavaid lastehoiuteenuseid (Lister 2009). Samas peetakse oluliseks lastetoetuste maksmist, mis võimaldaks emadel lastega koju jääda. Euroopa Liidu poolt välja töötatud naise-sõbralik heaolusüsteem on rajatud teadmisel, et iga naine tahab aktiivselt tööturul osaleda (European Commission 2009). Seega loodetakse naiste tööturule tagasitoomisel just võimalikult laialdase lastehoiusüsteemi rajamise peale. Lisaks peab Euroopa Liit oluliseks, et kohalikul tasandil pakutaks täiendavat toetust vanurite eest hoolitsemisele, kuna just Eesti puhul lasub eakate hoolduskoormus enamasti naistel.

Krusell ja Unt (2004) on oma uuringus leidnud, et kõige eelistatavam lastehoiuviis Eestis on tavalastead, seda ka juhul, kui omavalitsus doteeriks teisi variante. Lisaks tavalasteadeadele, mida rahastab avalik sektor, on olemas eralasteaiad, -hoidud ja lapsehoidjad. Kuigi seadusandlikult on tekitatud võimalused väikelaste kõrvalt töötamiseks, siis lasteaiakohtade vähesus võib olla probleemiks, mis siiamaani takistab naistel tööle minemist. Erahoiu võimalusi on küll mitmeid, kuid üldiselt on need vanemate jaoks liiga kulukad ning seetõttu ei tasu Eesti palgatasemete juures naise töölemineku miinimumpalga või osalise tööajaga ära (Leetmaa jt 2012).

Sellegipoolest on paindlikud töövormid üheks võimaluseks inimese töö- ja pereelu ühitamiseks. Paindlikuks nimetatakse igasugust töökorraldust, mis pole traditsiooniline (üldjuhul kaheksa tundi päevas ja viis päeva nädalas). Enamasti käsitletakse paindlikke töövorme neljal alusel (Karu 2006): ajapaindlikkus, kohapaindlikkus, lepinguline paindlikkus ning funktsionaalne paindlikkus. Naiste töö- ja pereelu ühitamisel räägitakse enam ajapaindliku ehk osaajaga töö ning kohapaindliku ehk kodust tehtava töö võimalustest. Stieber ja Haas (2012) leidsid oma analüüsis, et osaajaga töö võimaluste puudus mõjutas negatiivselt naiste tööturul osalemise otsuseid. 2009. aasta soolise võrdõiguslikkuse monitooringust selgus, et Eesti naistest eelistaks töötada täiskohaga 44% ja osalise tööajaga 42% juhul, kui

elukaaslane teeniks piisavalt ning nad ei peaks majanduslikel põhjustel tööle käima. Neid, kes loobuksid tööst kas ajutiselt või jäädavalt, on üsna vähe – kokku 10%. Siinkohal tuleb arvestada, et küsitleti vaid paarisuhtes olevaid naisi ning tegelikkuses tuleks juurde lisada üksi elavate või mõnest muust pereliikmest sõltuvate naiste eelistused töökoormuse suhtes. Sellest hoolimata saab öelda, et Eestis leidub suur osa naisi, kes võimalusel eelistaksid osalist tööaega. Praktikas tähendab see aga väiksemat palka, mis on tihti põhjuseks, miks naised Eestis peavad jääma täistööaja juurde (Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2009).

Üheks lahenduseks oleks osalise tööaja sidumine sotsiaaltoetustega. 1990ndatel töötasid Hollandi sotsiaalteadlased välja turvalise paindlikkuse (ingl. k. *flexicurity*) kontseptsiooni, mis tähendab põhimõtteliselt sotsiaalse kaitse ja tööturu paindlikkuse ühendamist üheks mõisteks (Eamets 2008). Turvalise paindlikkuse kontseptsiooni sotsiaalkaitse aspektist lähtuvalt on kaks alternatiivset lahendust naiste töö- ja pereelu ühitamise probleemile. Üheks variandiks on toetada naiste tööleminekut, pakkudes piisaval tasemel teenuseid, eesotsas lastehoiuteenustega. Teiseks variandiks on riigi poolt välja arendada piisavalt hea toetussüsteem, mis võimaldaks emal jääda muretu lapsega koju. Sellest tulenevalt võiks vaadata toetuste mõju naiste tööturu käitumisele Eesti kontekstis.

Väga põhjaliku analüüsi erinevate sotsiaalkaitsehüvitiste ja -toetuste mõjust töömotivatsioonile on läbi viinud Poliitikauuringute Keskus Praxis. Leetmaa jt (2012) tõid välja, et mitme sotsiaalkindlustushüvitise samaaegne maksmine ühele isikule võib muuta tööle asumise tema jaoks mittetasuvaks. Mitmed uuringus küsitletud sotsiaaltöötajad ja töötukassa konsultandid olid ühel meelel, et praegune süsteem ei motiveeri inimesi madala palgaga tööle asuma, sest toetustest saadav summa võib olla tasuvam kui miinimumpalga eest töötamine. Samas tõid autorid välja, et vaesusrisk on kõige suurem just töötute seas, mistõttu on üldine motivatsiooni tase töötamise osas kõrgem võrreldes mittetöötamisega. Autorite hinnangul vajaks väljakujunenud sotsiaalkaitsehüvitiste süsteem kordategemist ja eesmärgipärasemaks muutmist.

Seega võib öelda, et institutsionaalsetest teguritest omavad positiivset mõju naiste tööturul osalemisele osaajaga töö võimalus ning lastehoiu- ja eakate hooldusteenuste laialdane kättesaadavus. Negatiivselt mõjutab naiste töötamist hästi toimiv sotsiaalkindlustuse- ja toetuste süsteem, mis ei pruugi aga naise enda seisukohast olla sugugi halb, kui ta ise soovib olla kodune ning riik võimaldab seda.

1. 3 Probleemiseade ja uurimisküsimused

Naiste tööhõive tõstmist peetakse oluliseks Eesti riigi edasise arengu seisukohast. Varasemates uuringutes on toodud välja, et kuigi seadusandlikul tasandil on loodud stiimuleid naiste töötamiseks, näiteks on Eestis suhteliselt hästi arenenud lastehoiusüsteem, siis tihti pole see piisav ning laste eest hoolitsevad emad siiski ei naase tööturule (Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2009). Samuti mõjutab naiste tööturu käitumist eakate hooldamine, mis on Eestis sageli just pereliikmete kohustuseks. Paindlikud töövormid pakuvad sellele osalist lahendust, kuid pole see-eest Eestis kuigi levinud. Seega on varasemalt analüüsitud põhjuseid, miks naised hetkel on tööturult eemal ja üritatud neid motiveerida taas töötamisele, kuid see pole õnnestunud nii hästi, kui loodeti.

Et tõsta naiste hõivet ettenähtud tasemele, oleks oluline uurida, kas ja millisel määral naised üldse soovivad tööturul osaleda. Saades teada, millest tulenevad naiste eelistused soovitud töökoormuse osas, on võimalik anda poliitikasoovitusi naiste tööjõus osalemise soodustamiseks. Sellest tulenevalt on käesoleva bakalaureusetöö eesmärk selgitada, millised tegurid ja kuidas mõjutavad naiste eelistusi soovitud töökoormuse suhtes. Lähtuvalt teoreetilistest käsitlustest ning varasematest uuringutest püstitan järgnevad uurimisküsimused:

- Millised isikuspetsiifilised tegurid (vanus, haridus, tervis jne) mõjutavad naiste eelistusi tööturul osalemise suhtes?
- Kuidas mõjutab naise hoolduskoormus tema eelistusi töötamise osas?
- Kuidas mõjutab leibkondlik sissetulek naise soovi tööturul osaleda?
- Kuidas mõjutab naise enda hoiak naiste töötamisse tema eelistusi tööturul osalemise suhtes?

Püstitatud on uurimisküsimused mitte hüpoteesid, kuna analüüsis on kasutatud palju erinevaid tunnuseid ning konkreetseid hüpoteese tuleks bakalaureusetöö mahu jaoks liiga palju.

Makrotasandi faktorite, näiteks poliitikate, seaduste või muude institutsionaalsete seadistuste ja majanduslike tingimuste mõju ei saa paralleelselt mikrotasandi teguritega võrrelda. Neid saab hinnata vaid siis, kui nende mõju on uuritud individuaalse käitumise seisukohast (Stieber ja Haas 2012). Seetõttu uurib autor bakalaureusetöö raames koostatud analüüsis vaid mikrotasandi faktorite mõju naiste tööjõus osalemise eelistustele.

2. ANDMED JA METOODIKA

Bakalaureusetöös kasutatakse Euroopa Liidu 7. raamprogrammi projekti FLOWS („Kohalike heaolusüsteemide mõju naiste tööhõives osalemisele“) andmeid. FLOWS-i puhul on tegemist rahvusvahelise uurimisprojektiga, mis viidi läbi 11 Euroopa Liidu linnas aastatel 2011–2014. Projektis lähtutakse teadmisest, et naiste tööturul osalemist mõjutavad kõige enam laste ja eakate hoolekandeteenused ning elukestvat õpet puudutavad poliitilised meetmed.

Käesolevas töös on kasutatud uuringu raames kogutud ankeetküsitluste andmeid. Eesti valimisse kuulub 1072 naist Tartu linnast vanuses 25–64 aastat. Valim moodustati mitmeastmelise juhuvaliku teel, respondente intervjueriti näost näkku ja vastamise määr oli 58%. Uuringut viis läbi sotsiaal- ja turu-uuringute firma SaarPoll ajavahemikus detsember 2012 kuni aprill 2013.

Bakalaureusetöö keskmes on eelistatud töökoormuse analüüs. Seetõttu selekteeriti andmestikust välja tööturul mitteaktiivsed, sest sellesse gruppi kuuluvatest ligi pooled on pensionärid, pikaajaliselt haiged või töövõimetud ning seega ei ole antud temaatika nende jaoks aktuaalne. Seejärel kujunes valimi mahuks 871 indiviidi, kellest 722 moodustavad tööturul hõivatud ning 149 olid uuringu hetkel töötud.

Vanuselise jaotuse poolest on valim üpris sarnane Tartu linnas elavate 25–64 aastaste naiste tegelikule vanuselisele jaotusele (tabel 1). Veidi rohkem on valimisse sattunud keskealisi naisi ning veidi väiksem on selle võrra vanemate ja nooremate osakaal.

Tabel 1. Vanuseline jaotus valimis ning üldkogumis (%)

Vanus (aastates)	25–34	35–44	45–54	55–64
Valim	29,9%	27,9%	25,1%	17,1%
Üldkogum (Tartu linn)	32,4%	24,6%	22,2%	20,7%

Allikas. Statistikaameti andmebaas ja FLOWS uuringu andmetel, autori arvutused.

Analüüsis on kasutatud kirjeldavat statistikat ning multinoomset logistilist regressiooni. Antud meetod on asjakohane, sest erinevalt tavalisest logistilisest regressioonist võib selle mudeli puhul sõltuv tunnus olla nominaaltunnus, millel on rohkem kui kaks väärtuste

kategooriat. Meetodi tugevuseks on lisaks see, et sõltumatud tunnused võivad olla nii pideva, järjestus- kui ka nominaalskaalaga. Multinoomne logistiline regressioon annab võimaluse analüüsida seose olemasolu, mõju suunda ning tõenäosust konkreetse tunnuse alusel sõltuva tunnuse kategooriatesse kuulumiseks (Tooding 2007: 297–298).

Sõltuvaks tunnuseks on analüüs „Eelistatud töökoormus“, mille teada saamiseks uuriti vastajatelt kas ja kui palju nad ideaalolukorras töötaksid. „Eelistatud töökoormus“ on saadud kahe tunnuse kombineerimisel. Üks tunnus on binaarne („Kui Teil oleks täiesti vaba valik, kas Te eelistaksite siis palgatööd teha või eelistaksite üldse mitte töötada?“) ning teine arvtunnus („Kui tegemist oleks ideaalolukorraga, siis mitu tundi nädalas Te eelistaksite töötada?“). Nende kokku kombineerimisel tekkis algselt arvtunnus, kuid tunnuse jaotust vaadates märkas autor, et vastused koondusid teatavatesse punktidesse ning kodeeris tunnuse ümber kategoriaalseks. Naised olid koondunud eelistuste põhjal peamiselt 0 tunni, 20 tunni, 30 tunni, 35 tunni ja 40 tunni ümber. Sellest tulenevalt otsustas autor sõltuvale tunnusele määrata neli kategooriat: 1 – ei sooviks üldse töötada, 2 – kuni 20 tundi nädalas, 3 – 21–39 tundi nädalas ning 4 – 40 või rohkem tundi nädalas. Esimene kategooria esindab naisi, kes ei tahaks üldse töötada, teine ja kolmas kategooria naisi, kes sooviksid töötada osaaajaga ning viimasesse kuuluvad naised, kes sooviksid töötada täistööajaga.

Sõltumatute tunnuste osas on uurimisküsimustest tulenevalt tehtud valik järgmine:

- „Haridus“ – nominaaltunnus, mille puhul on mõõdetud kõrgeimat omandatud haridustaset. Väärtused: 1 – vähem kui põhiharidus, 2 – kesk- või kutseharidus ning 3 – kõrgharidus.
- „Tervis“ – nominaaltunnus, iseenda subjektiivne hinnang oma tervisele. 1 – väga halb/halb¹, 2 – rahuldav, 3 – hea, 4 – väga hea.
- „Naine peaks olema valmis vähendama oma töökoormust perekonna heaks“ – nominaaltunnus, väärtused: 1 – täiesti nõus, 2 – nõus, 3 – ei ole nõus².
- „Tööturu staatus“ – nominaaltunnus, väärtused: 1 – hõivatud, 2 – töötu
- „Vanus“ – arvtunnus. Valimi iseloomustamisel kasutatud ka ümberkodeeritud tunnust „Vanusegrupid“, mille väärtusteks on 1 – 25–34 aastat, 2 – 35–44 aastat, 3 – 45–54 aastat ning 4 – 55–64 aastat.

¹ Kategooriate vähese esindatuse tõttu on kokku liidetud halb ning väga halb

² Kategooriate vähese esindatuse tõttu on kokku liidetud ei ole nõus ja ole üldse nõus

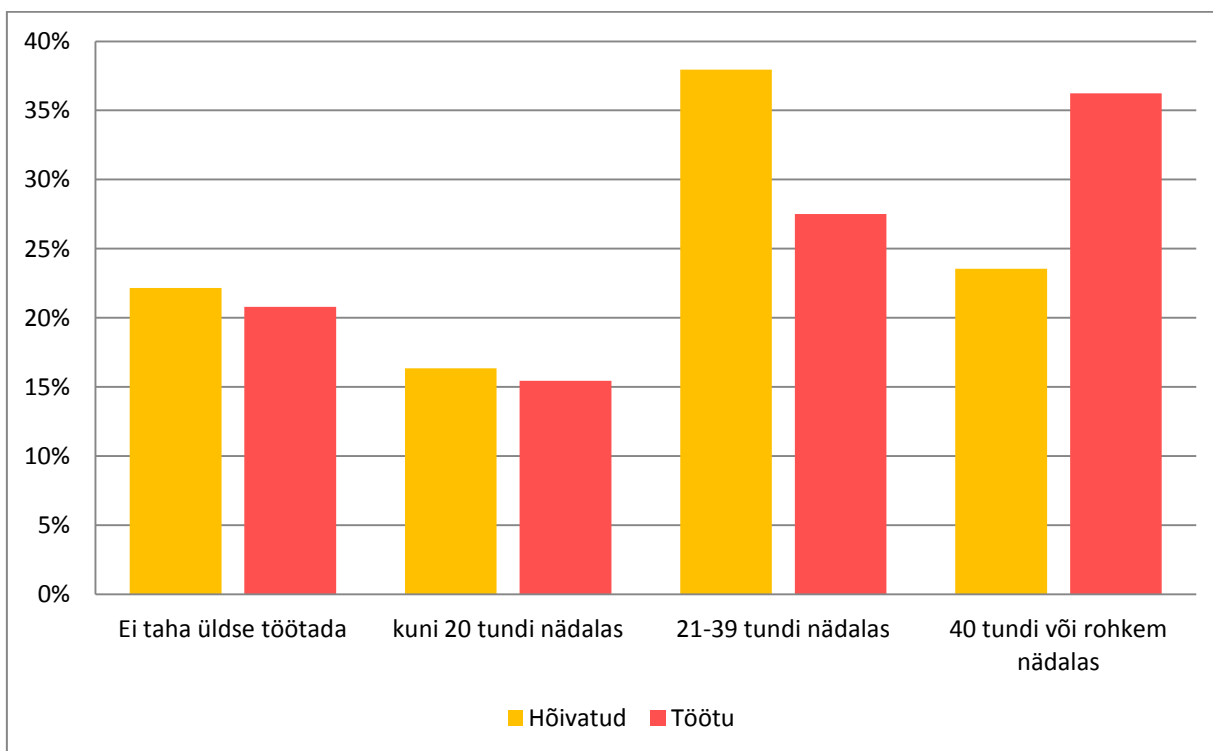
- „Hoolduskoormus“ – nominaaltunnus. Kombineeritud andmete pealt, et hõlmaks nii eaka kui lapse eest hoolitsemise aspekti. Väärtused: 1- leibkonnas on alla 6aastane laps, 2 – hooldan eakat sugulast, 3 – leibkonnas on alla 6aastane laps ja hooldan eakat sugulast 4 – hoolduskoormus puudub.
- „Perekonnaseis“ – nominaaltunnus, väärtused: 1 – lahutatud või lahus elav, 2 – vallaline, 3 – abielus või elukaaslasega kooselus.
- „Leibkondlik sissetulek“ – järjestustunnus, küsitud leibkonna kogusissetulekut (pärast maksude mahaarvamist, sealhulgas arvestades kõiki pensione, toetusi jms) etteantud skaalal: 1 – alla 268 euro, 2 – 268–315 eurot, 3 – 316–400 eurot, 4 – 401–532 eurot, 5 – 533–630 eurot, 6 – 631–750 eurot, 7 – 751–959 eurot, 8 – 960–1150 eurot, 9 – 1151–1600 eurot, 10 – üle 1600 euro.

Autor on teadlik, et FLOWS uuringu andmed seavad teatavad piirangud, sest andmed on kogutud vaid Tartu linnast ning seetõttu ei ole tulemused üldistavad tervele Eestile. Samas pakub selline valim võimaluse keskenduda kohalikule tasandile ning just nimelt Tartu linna naiste kirjeldamisele.

3. NAISTE EELISTATUD TÖÖKOORMUST MÕJUTAVATE TEGURITE ANALÜÜS

Analüüsis kasutatakse kirjeldavat statistikat ning multinoomset logistilist regressiooni. Enne regressioonanalüüsi juurde asumist, uuris autor sõltuva tunnuse jaotust ja seoste olemasolu uuritava ning sõltumatute tunnuste vahel, et teada saada, kas kõigi tunnuste mudelisse lülitamine on õigustatud ning vajalik.

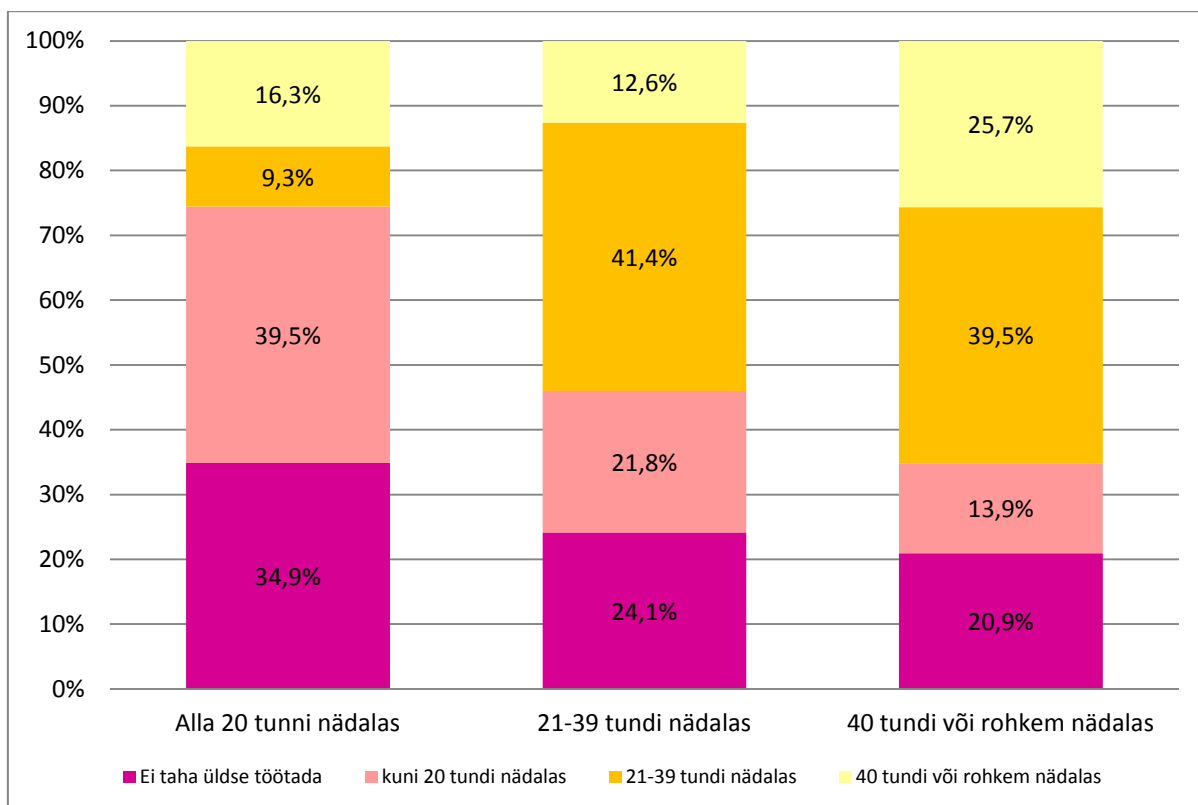
Joonisel 1 on toodud hõivatute ning töötute eelistatud töökoormuse sagedusjaotused. Kuna töötuid oli valimis tunduvalt vähem kui hõivatuid, on jaotused toodud protsentides, et grupid oleks paremini võrreldavad. Võimalusel loobuks töötamisest kokku 21,9% naistest (191 vastanut), osajaga sooviks töötada 52,4% (456 vastanut) ning täisajaga tööd eelistaks 25,7% (224 vastanut). Üldise trendina võib märgata, et naised soovivad töötada pigem rohkem kui vähem. Üle poole hõivatutest (54%) eelistaks töötada osalise tööajaga, ligikaudu neljandik täistööajaga ning 22% eelistaks üldse mitte töötada. Kõige suurem osa töötutest (36%) eelistaks töötada üle 40 tunni nädalas, palgatööst sooviks võimalusel loobuda 21%.

Joonis 1. Eelistatud töökoormus ideaalolukorras tööturu staatusest olenevalt (%)

Allikas: autori koostatud FLOWS uuringu andmetel

Ilmneb seos, et need töötud, kes otsivad pigem täisajaga tööd, eelistaksid ka rohkem töötada ning nende hulk, kes otsivad osaajaga tööd, on just suurem väiksemat tööaega eelistavate naiste seas (vt lisa 1). Kui vaadata hõivatuid (joonis 2), on näha kindlat tendentsi, et need, kes hetkel töötavad osaajaga, eelistavadki suuresti sellist töökoormust, nagu neil hetkel on. Valiku korral sooviksid nad ehk veelgi vähem töötada. Täisajaga töötajate seas on viiendik neid, kes jätkaks töötamist sama koormusega ning ülejäänud eelistaksid pigem väiksemat töökoormust.

Joonis 2. Eelistatud töökoormus tegelike töötundide lõikes (%).

Allikas: autori koostatud, FLOWS uuringu andmete põhjal

Kokkuvõtvalt on eelistused hõivatute ning töötute seas pisut varieeruvad (joonis 1). Eelistatud töökoormuste erinevust kahe tööturu staatuse grupi vahel testis autor Manni-Whitney testiga. Testi nullhüpoteesi kohaselt ei tohiks töökoormuse jaotus erineda hõivatute ja töötute lõikes. Testist tulenevalt on keskmine astak töötutel (470) suurem kui hõivatutel (428), mille alusel võib öelda, et töötud eelistavad hõivatutest natuke suuremat töökoormust. Samas ei kinnita Manni-Whitney test statistiliselt gruppide erinevust. Standardiseeritud testistatistiku väärtusega 1,9 ja olulisustõenäosusega 5,5% tuleb jääda nullhüpoteesi juurde (töötute ja hõivatute jaotused on eelistatud töökoormuse osas sarnased). Tuleb tõdeda, et olulisustõenäosus 0,055 viitab üsna piiripealsele tulemusele ning seetõttu otsustas autor regressioonianalüüsi läbi viia nii tööturu staatuste lõikes eraldi kui ka koos.

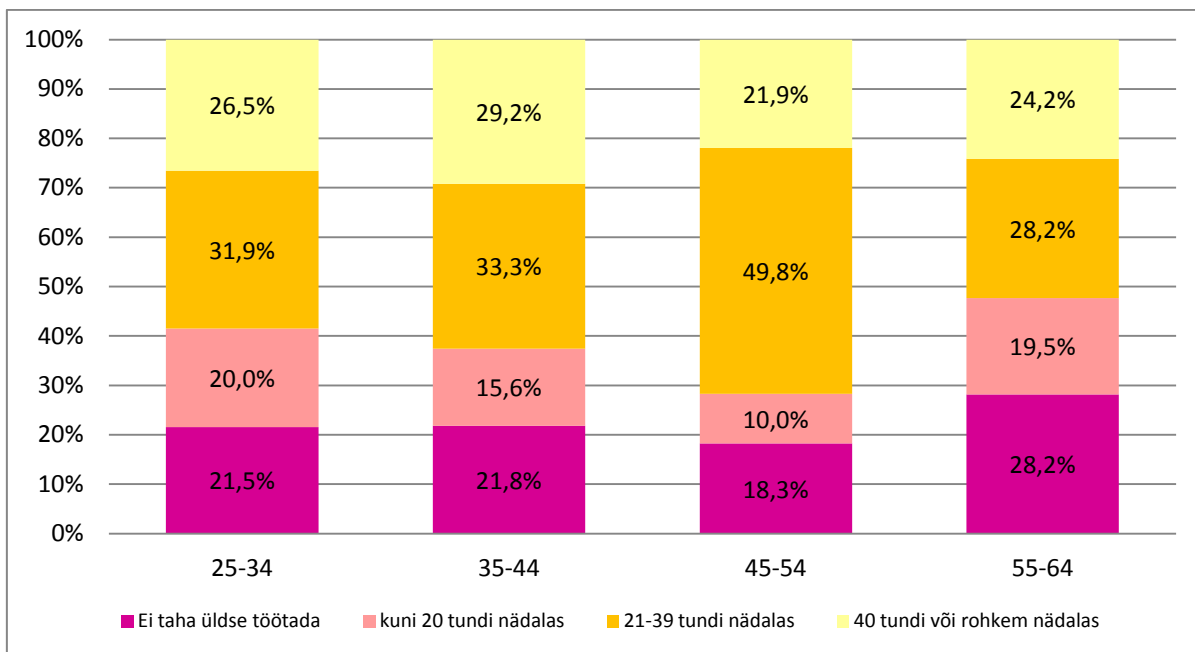
Tabel 2. Seosekordajad sõltuva tunnuse „Eelistatud töökoormus“ ja sõltumatute tunnuste vahel.

Tunnus	Hii-ruut statistik	Vabadusastmete arv	Olulisustõenäosus
Hoolduskoormus	11,7	9	0,233
Perekonnaseis	8,9	6	0,181
Haridus	23,6	6	0,001
Tervis	22,9	9	0,006
Naine peaks olema valmis vähendama oma töökoormust perekonna heaks	27,7	6	<0,0005
Leibkondlik sissetulek	32,4	27	0,217
Pearson'i korrelatsioonikordaja		Olulisustõenäosus	
Vanus	-0,05	0,143	

Allikas: autori koostatud, FLOWS uuringu andmete põhjal

Tabelis 2 on arvatud sõltuva muutuja „Eelistatud töökoormus“ ning kategoriaalsete tunnuste vahelised seosed hii-ruut statistiku abil. Vanus on arvtunnus ning seetõttu on selle tunnuse puhul kasutatud Pearsoni korrelatsioonikordajat. Sõltuval tunnusel ilmneb seos olulisusenivool 0,01 hariduse, tervise ja tunnusega „Naine peaks olema valmis vähendama oma töökoormust perekonna heaks“. Sissetuleku, vanuse, ning perekonnaseisuga seost ei leitud. Hoolduskoormus osutus samuti ebaoluliseks, kuid kuna hii-ruut statistik arvutatakse risttabeli põhjal (praegusel juhul eelistatud töökoormus ja hoolduskoormus), siis võis mõne lahtri vähene esindatus mängida rolli seose mitteleidumisel.

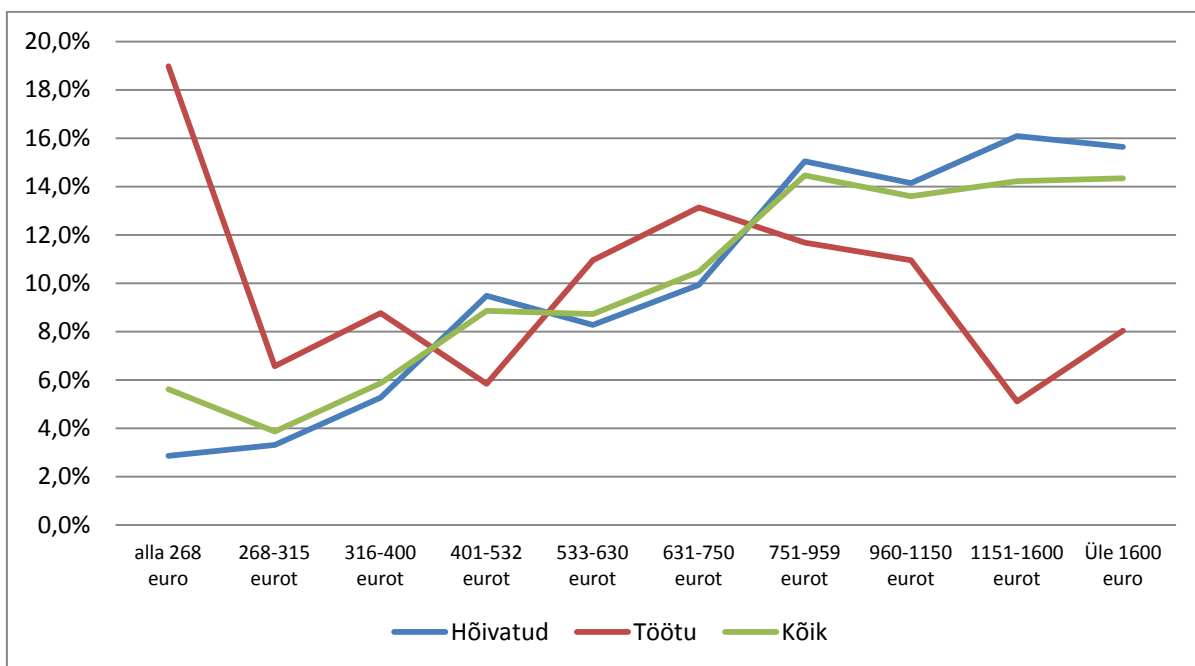
Vaadates töötamise eelistuste jaotusi leibkondliku sissetuleku, perekonnaseisu ning vanuse lõikes (vt joonis 3 ja lisa 2, 3) võib näha, et väga selgeid seoseid nende muutujate vahel pole joonistel märgata. Mõneti võib näha tendentsi, et suuremate sissetulekute korral eelistaksid naised rohkem osaajaga tööd täisajaga palgatööle ning üldse mitte töötamisele, kuid see seos ei ole väga selgelt ilmnev. Võrreldes vanusegruppe omavahel (vt joonis 3) võib öelda, et kõige enam sooviksid tööturult kõrvale jääda 55–64 aastased (28% antud grupist), kuid siiski nad eelistaksid pigem osaajaga töötada. Soov täisajaga töötada on kõige suurem 35–44 aastastel. Osaajaga töö populaarsus tõuseb aga esile kõigis vanusegruppides.

Joonis 3. Eelistatud töökoormus vanusegruppide lõikes (%).

Allikas: autori koostatud, FLOWS uuringu andmete põhjal

Huvitav on bakalaureusetöö valimi puhul ebaharilik sissetulekute jaotus. Kui tavaliselt on sissetuleku jaotus pigem vasakule poole kaldu (väiksemaid väärtusi on rohkem), siis töös kasutatud andmete puhul võib märgata, et leibkondlik sissetulek on tugevalt paremale poole kaldu ehk tunduvalt rohkem on suuri väärtusi (joonis 4).

Joonis 4. Sissetulekute jaotus hõivestaatuste lõikes (%).

Allikas: autori koostatud, FLOWS uuringu andmete põhjal

Töötute jaotus on hõivatute jaotusest üsna erinev, kuid ka seda ei saa pidada tavapäraseks. Samas on antud valim omapärane, sest ligi pooled vastajatest on kõrgharidusega (433 indiviidi), veidi vähem on kas kutse- või keskharidusega (396 naist) ning vaid väga vähesed omavad põhiharidust või vähemat (42 vastanut). 2011. aasta rahvaloenduse andmetel on Tartu linna naiste tegelik hariduslik jaotus valimi omale väga sarnane – põhiharidusega 7,5%, kesk- või kutseharidusega 44,3% ning kõrgharidusega 48,1% (Rahva ... 2014).

Kuna pole märgata selgeid seoseid leibkondliku sissetuleku, vanuse, perekonnaseisu ning eelistatud töökoormuse vahel, jäetakse need muutujad mudelisse lisamata³. Lisaks korreleerus vanus tugevalt tervisehinnangutega, mistõttu ei tohiks seda mudelisse lisada juba üksnes seetõttu, et mudelis tekiks oht multikollineaarsusele. Kokkuvõttes otsustas autor regressioonmudelisse lisada sõltumatute tunnustena järgmised muutujad: tervis, haridus, naise hoiak naiste töötamise kohta ning hoolduskoormus. Valitud tunnuste põhjal tuleb võtta teadmiseks, et enamik naisi valimis olid kõrgharidusega, suuremal osal oli tervisehinnangud kas hea (439 indiviidi) või rahuldav (236 indiviidi) ning 68% naistest puudus hoolduskoormus ning ligi viiendikul valimist oli kodus alla 6aastane laps. Koostatud mudeli ning selle parameetrite sobivus on toodud tabelis 3.

Tabel 3. Mudeli ja parameetrite sobivus, mudeli kirjeldusaste (multinoomne logistiline regressioon).

LR Test	Hii-ruut statistik	Vabadusastmete arv	Olulisustõenäosus
I mudel^a: Hõivatud ja töötud koos	82,2	30	<0,0005
Nagelkerke^b		0,099	
Parameetrid:			
Haridus	23,8	6	0,001
Naine peaks olema valmis vähendama töökoormust pere heaks	24,5	6	<0,0005
Hoolduskoormus	15,4	9	0,081
Tervis	18,5	9	0,030

^a LR (Likelihood Ratio) Test. Nullhüpotees: Kõik regressiooni koefitsiendid mudelis on võrdsed nulliga

^b Mudeli kirjeldusaste. Nagelkerke'i Pseudo R² võimalikud väärtused 0st 1ni

Allikas: autori koostatud, FLOWS uuringu andmetel

I mudelis vaatlleb autor hõivatuid ja töötuid koos. Tabelist 3 näeme, et I mudeli kirjeldusvõime (*Nagelkerke'i Pseudo R²*) on üsna väike – vaid 9,9%. See tähendab, et valitud

³ Autor katsetas läbi ka antud muutujatega mudelid ning üheski neis ei osutunud leibkondlik sissetulek, vanus või perekonnaseis oluliseks prediktoriks.

tunnused ei prognoosi kuigi hästi naiste eelistusi töötamise osas. Samuti näitab meile LR Test, et koostatud mudel on statistiliselt oluline olulisustõenäosusega alla 0,05%, mis tähendab, et valitud sõltumatud muutujad sobivad, prognoosimaks sõltumatut tunnust („Eelistatud töökoormus“). Valitud parameetritest osutusid statistiliselt oluliseks hoiak naiste töötamise osas („Naine peaks olema valmis vähendama töökoormust pere heaks“) olulisusenivool 0,005, haridus ja tervis olulisusenivool 0,05 ja hoolduskoormus olulisusenivool 0,1.

Lisas 4 toodud tabelis võib märgata, et hõivatute puhul on mudel samuti sobilik ($p < 0,0005$). Töötute jaoks osutus mudeli koostamine probleemseks. Ilmselt seisneb viga nende väheses esindatuses valimis ning seejuures mitmetes mudeli osarühmades. Regressioonmudel tuli statistiliselt ebaoluline olulisustõenäosusega 0,15. Kuigi hõivatute mudel tuli statistiliselt oluline, jääb see kirjeldusastmelt alla I mudelile. Parameetritest on hõivatute mudelis olulisusenivool 0,05 arvestatavad tervis ning naiste hoiak töökoormuse suhtes, olulisusenivool 0,1 ka haridus. Kuna töötute mudel osutus ebaoluliseks ning probleemseks, otsustas autor, et edaspidises analüüsis tuleks neid seetõttu ikkagi koos vaadata. Selleks, et seetõttu osa mudelit kirjeldavast informatsioonist kaduma ei läheks, (mingi erinevus töötute ja hõivatute vahel siiski eelistustes esines) otsustas töö autor lisada mudelisse prognoosivate muutujate hulka naise tööturu staatust iseloomustava tunnuse.

Lisas 5 on toodud uue koostatud mudeli kokkuvõtlik tabel. Tööturu staatuse lisamine mudelisse tõstis natuke mudeli kirjeldusastet – 10,7 protsendile. Samuti jäi mudel statistiliselt oluliseks ehk valitud selgitavad muutujad sobivad prognoosimaks naiste eelistusi töötamise suhtes. Olulisusenivool 0,005 jäid statistiliselt oluliseks nii naise hoiak naiste töötamisse kui ka haridus. Olulisustõenäosusega alla 0,05 oli veel tervis. Hoolduskoormuse ja staatuse mõju saab statistiliselt oluliseks nimetada olulisusenivool 0,1.

Tabelis 4 on antud ülevaade eelistatud töötaja regressioonanalüüsi IV mudeli (lisatud ka tööturu staatuse) parameetritest. Vaadeldes hariduse mõju eelistatud töökoormusele võib öelda, et võrreldes põhi-, kutse- ja keskharidusega naisi kõrgharitusega, eelistavad kõrgharidusega naised suurema tõenäosusega osaajaga töötada kui töötamisest loobuda. Mõju pole leidnud aga statistiliselt olulist kinnitust. Küll saab aga väita (olulisusenivool 0,05), et šansside suhe ($Exp(B)$) 2,8 näitab, et iga saja töötada mittesooviva kõrgharidusega naise kohta on põhiharidusega naiste seas 2,8 korda rohkem täisajaga töötada soovijaid kui kõrgharitute seas.

Ka kesk- ja kutseharidusega naised võrreldes kõrgharitute eelistavad tõenäolisemalt täisajaga palgatööd kui koju jäämist.

Tabel 4. Eelistatud töökoormuse gruppidesse kuulumist prognoosivad tegurid, taustkategooria „ei soovi üldse töötada“ (multinoomne logistiline regressioon – B kordajad).

Kategooriad	Kuni 20 tundi nädalas	21–39 tundi nädalas	40 või rohkem tundi nädalas
Haridus ^a			
Põhiharidus	-0,314	-0,514	1,019**
Kesk ja kutseharidus	-0,366	-0,126	0,267
Naine peaks olema valmis vähendama töökoormust pere heaks ^b			
Olen täiesti nõus	-0,451	-0,548*	-1,089***
Olen nõus	0,302	0,372	-0,105
Hoolduskoormus ^c			
Laps	0,229	-0,378	-0,469*
Eakas	0,466	0,127	-0,151
Laps ja eakas	0,441	1,276	1,035
Tervis ^d			
Väga halb/halb	-1,195**	-0,460	-1,233**
Rahuldav	-0,574	0,145	-0,504
Hea	-0,433	0,483	-0,026
Tööturu staatus ^e			
Hõivatud	-0,178	0,208	-0,425

^a taustkategooria „kõrgharidus“

^b taustkategooria „Ei ole nõus“

^c taustkategooria „hoolduskoormus puudub“

^d taustkategooria „väga hea“

^e taustkategooria „töötu“

* olulisusenivoo < 0,10

** olulisusenivoo < 0,05

*** olulisusenivoo < 0,01

Allikas: autori koostatud, FLOWS uuringu andmetel

Traditsioonilist sooideoloogiat toetava hoiaku („Naine peaks olema valmis vähendama töökoormust pere heaks“) tugev toetamine võrreldes mittetoetamisega prognoosib, et naine eelistab sellisel juhul suurema tõenäosuga tööjõust kõrvale jääda kui töötada osalise või täistööajaga. Huvitav on fakt, et need, kes toetavad (kuid mitte täielikult ei nõustu) traditsioonilist sooideoloogiat (tabelis toodud väite põhjal), eelistavad tõenäolisemalt töötada osaajaga, võrreldes sellega, et nad eelistaks üldse mitte töötada. Samas ei olnud see tulem statistiliselt oluline, seega ei pruugi sellised erinevused tegelikkuses ilmned.

Hoolduskoormus on samuti enamikes tasemegruppides tulnud välja statistiliselt ebaolulise mõjutegurina. Sellegi poolest paistab, et naised, kellel on kodus alla 6aastane laps ning kes peavad lisaks hoolitsema mõne eaka sugulase eest, eelistaksid võrreldes naistega, kellel hoolduskoormus puudub, pigem minna tööle kui jääda tööturult täiesti kõrvale. Naistel, kelle

leibkonnas on alla 6aastane laps, on tõenäosuste suhe eelistada täisajaga töötamist võrreldes sooviga töötamisest loobuda 0,6 korda väiksem võrreldes nendega, kellel hoolduskoormus täielikult puudub (statistiliselt oluline olulisusenivool 0,1).

Tervisenäitajad viitavad eelkõige sellele, et väga halvad hinnangud tervisele võrreldes väga heade hinnangutega, mõjutavad naisi eelistama väiksema tõenäosusega töötamist mittetöötamisele. Halva tervisega naistel on tõenäosus eelistada täistööajaga töötamist või alla 20 tunni nädalas (võrreldes üldse mitte töötamisega) töötamist 0,3 korda väiksem kui naistel, kellel on väga hea tervis (statistiliselt oluline olulisusenivool 0,05).

Vaadeldes töötamisest loobumist võrreldes töötamisega tööturu staatusest lähtuvalt, võib öelda, et hõivatud naised, võrreldes töötutega, sooviksid väiksema tõenäosusega töötada alla 20 tunni nädalas või 40 tundi nädalas, võrreldes töötamisest loobumisega, ning suurema tõenäosusega töötaksid 21–39 tundi nädalas võrreldes mitte töötamisega, kuid seda ei saa pidada statistiliselt oluliseks. Kuna joonisel 1 on näha, et erinevused ilmnevad 21–39 ja 40 või rohkema töötunnigrupi omavahelisel võrdluses, vaatles autor mudelit, muutes võrdlusbaasi vastavalt eelnevale. Selgus tõepoolest, et hõivatud, võrreldes töötutega, eelistaksid suurema tõenäosusega töötada osaaajaga kui täisajaga (olulisustõenäosusega 0,01). Saab öelda, et iga saja täisajaga töötada sooviva naise kohta on hõivatute seas 88,4% rohkem osakoormusega (21–39 tundi) töötada soovivaid naisi kui töötute seas.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et tõenäosus eelistada üldse mitte töötamist, võrreldes tõenäosusega töötada täistööajaga, on suurem kõrgharidusega naistel võrreldes põhiharidusega naistega, samuti naistel, kes arvavad tugevalt, et naised peaks töökoormust pere nimel vähendama (võrreldes naistega, kes seda ei arva) ning naistel, kellel on kodus alla 6aastane laps (võrreldes nendega, kellel hoolduskoormus puudub) ja kelle tervisehinnangud on pigem halvad kui väga head. Need konkreetsed mõjud on statistiliselt kõik olulised olulisusenivool 0,1. Kahjuks ilmnis mudelist, et eelistusi osaaajaga töötada võrreldes sooviga mitte töötada valitud sõltumatute tunnuste põhjal nii hästi prognoosida ei saa.

4. ARUTELU

Tuginedes teoreetilisele ning empiirilisele kirjandusele ning käesoleva bakalaureusetöö raames läbi viidud analüüsile, arutletakse järgnevalt olulisemate selgunud tulemuste üle. Arutelu lugemisel tuleb arvesse võtta, et analüüsis on kasutatud Tartu linna andmeid ning seetõttu ei ole tulemused üldistatavad kõigile Eesti naistele.

Analüüsist ilmnes, et enamik vastanutest sooviks vaba valiku korral töötada osalise tööajaga. Selline tulemus oli üsnagi ootuspärane, sest sarnaseid eelistusi tõi välja ka 2009. aasta soolise võrdõiguslikkuse monitooring. Rääkides eelistuste teooriast, võib naiste eelistusi töökoormuse osas tõlgendada järgnevalt:

1. töötamisest loobuda soovivad naised – kodule orienteeritud
2. osaajaga tööd soovivad naised – töö- ja pereelu ühitavad
3. täistööajaga töötada soovivad naised – karjäärile orienteeritud

Sellisel juhul saab kinnitust Hakimi teooria (2000) seisukoht naiste jagunemise proportsioonidest eelnevalt mainitud gruppidesse. Adaptiivseid naisi on valimis kõige rohkem (52%), kodule orienteeritud kõige vähem (22%), samuti on võrdlemisi vähe karjäärile orienteeritud naisi (26%). Hakim väitis lisaks, et eelistus on vaba igasugustest struktuursetest piirangutest ning isikuspetsiifilistest karakteristikutest, nagu näiteks haridus (*ibid*).

Analüüs näitas aga, et haridusel on üsna tugev mõju eelistuste kujunemisele. Hariduse mõjust töötamisele räägib ka inimkapitali teooria, mille kohaselt peaks kõrgema haridusega inimestel olema suurem tootlikkus, mis omakorda muudab nad tööandjate jaoks atraktiivsemaks ning neile pakutakse kõrgemat palka (Becker 1993). Seetõttu peaks kõrgema haridusega naised olema need, kes soovivad täistööajaga töötada, sest nende alternatiivkulu on kõrgem ning töötamisest saadav kasu suurem. Bakalaureusetöö tulemused kinnitasid osaliselt inimkapitali teooria seisukohti ning osaliselt mitte. Kõrgharitud naised tõepoolest soovisid rohkem töötada kui võrrelda omavahel osaajaga töötamist või mittetöötamist. Samas kui võrrelda täisaajaga töötamist mitte töötamisega, selgus, et 40 tundi nädalas või rohkem töötamist eelistasid eelkõige just põhiharidusega naised teistega võrreldes.

Kuna sellist seost ei toeta ükski eelnevalt välja toodud teooria ega varasema uuringu seisukoht, võiks üheks võimalikuks seletuseks antud olukorrale olla ankeediküsimuse valesti mõistmine. Kui uuringu koostajad pidasid silmas ideaalolukorra all seda, et inimene ei pea muretsema raha ning muude kohustuse pärast, siis ei pruukinud naised sellest küsimusele vastates õigesti aru saada. Autor esitas kontrollimiseks ankeedis uuritud küsimuse mitmele oma tuttavale, eelnevalt olukorda selgitamata, ning sai enamasti vastukajaks küsimuse: „Kui ma tööl ei käi, kust ma siis raha saan?“. Selline reaktsioon viitab küsimuse sisu ebaselgusele ning antud juhul võidi sellest valesti aru saada. Sellisel juhul võiks tulemus, et põhiharidusega naised eelistavad eelkõige just täiskoormusega töötamist, olla seletatav nende naiste majandusliku toimetulekuga. Eestis on palgad üldiselt madalad ning seetõttu võivad põhiharidusega naised eelistada just suuremat tööaega, sest nende palk on väike. Raha on elamiseks vaja ning mida rohkem töötada, seda suurem on töötamise eest saadav tasu. Loomulikult tuleb arvestada variandiga, et tegu ei olnud valestimõistmisega ning saadud tulemus ongi naiste reaalne eelistus, mis ei ole varasemate teooriate või empiiriliste uurimuste baasilt millegagi ära seletatav.

Isikuspetsiifilistest teguritest avaldas töökoormuse eelistustele mõju lisaks haridusele ka vastaja hinnang oma tervisele. Vanusega olulist seost ei ilmnunud, kuid osa vanuse mõjust kajastub kindlasti inimese tervisehinnangute kaudu, sest esines tugev korrelatsioon nende kahe tunnuse vahel. Analüüsist ilmnas, et tervisel on eelistusele diferentseeriv mõju vaid siis, kui võrrelda omavahel äärmuslikke tervisehinnanguid. Sellisel juhul sooviksid kehva tervisega naised töötamise asemel pigem koduseks jääda. Kuna enamik naiste tervisehinnanguid olid aga keskmiselt head võid rahuldavad, tuleb tõdeda, et ka tervis ei määra suurel osal naistest ära nende eelistusi soovitud töökoormuse osas. Siin võibki peegelduda vanuse osaline mõju, et noored ning parema tervisega naised soovivad pigem rohkem töötada ning vanemad ja kehvema tervisega naised jääksid hea meelega tööturult kõrvale.

Üsna ebaselgeks jäi seos tööturu staatuse ning töökoormuse eelistuste vahel. Tulemused näitasid, et töötud sooviksid teistest enam töötada täisajaga, samas kui hõivatud eelistasid just pigem osaajaga tööd. Taoline eelistus viitab seosele, et töötud on mõjutatud oma tööturu staatusest ja tahaksid rohkem töötada just selle pärast, et neil hetkel ei ole tööd ja kindlat sissetulekut. Teisisõnu, võib-olla ei ühti töötute ja hõivatute arvamused, sest nad tõlgendavad sama küsimust erinevalt. See tähendab, et töötud vastavad suurema tõenäosusega, et valivad

täisajaga töö, kuna teavad, et sealt saadav tasu on kõrgem kui osajaga töötades. Hõivatud jällegi vähendaks koormust, sest nende jaoks pole töötamise küsimus sellel hetkel nii aktuaalne kui töötute jaoks. Samas oleks võinud ka esile tulla selgem erisus osajaga töö ning mittetöötamise võrdlemisel, kuid seda kahjuks analüüs ei näidanud. Seega on naiste eelistused tööturu staatusega seletatavad vaid väga väiksel määral.

Lisaks võis analüüsist näha, et tööeelistusi seletas hästi traditsioonilisi soorolle väljendava hoiaku küsimus. Nimelt need naised, kes väga tugevalt pooldasid väidet, et naised peaks pere nimel olema valmis töökoormust vähendama, ühtlasi eelistasid suurema tõenäosusega töötamisest loobumist. See näitab hästi, et sotsiaalsed hoiakud naiste-meeste rollide suhtes mõjutavad naise eelistusi töötamise-mittetöötamise osas. Samuti leidis kinnitust planeeritud käitumise teooria, mille kohaselt hoiak tegevuse (käesoleval juhul töötamise) suhtes mõjutab reaalsel käitumist (Ajzen 2005). Ehk nagu analüüsist selgus, peegeldab hoiak naiste töötamise suhtes suhteliselt hästi nende tegelikke eelistusi töökoormuse osas.

Peale isikuspetsiifiliste tunnuste uuriti analüüsi käigus leibkondlike tegurite mõju eelistatud töökoormusele. Planeeritud käitumise teooria kohaselt avaldab käitumisele (lisaks hoiakutele) mõju oluliste lähedaste inimeste, nagu elukaaslase, sõprade ja sugulaste arvamus (*ibid*). Tööeelistuse analüüsist selgus, et naiste perekonnaseis (teisisõnu, kas neil on elukaaslane, abikaasa või mitte) ei avaldanud olulist mõju eelistuste kujunemisele. See tähendab, et partneriga naiste eelistused töökoormuse osas ei erine üksikute naiste eelistustest. Samas ei saa me väita, et partneri arvamusel mõju puuduks, sest tunnuseid, mis seda kuidagi kirjeldanud oleks, analüüsis ei esinenud.

Veel võis analüüsist näha, et selget seost ei ilmnenu ka eelistuse uurimisel sissetulekust lähtuvalt. Eelnevalt arutles autor selle üle, et naised võisid küsimusest valesti aru saada ning seetõttu vastata just majandusliku toimetuleku seisukohast. Tulemused näitasid aga seose puudumist, teisisõnu, et leibkondlikul sissetulekul ei ole selgitavat mõju naiste eelistustele soovitud töökoormuse osas. Osaliselt võib sellele seletust pakkuda valimis esinenud ebaharilik leibkondlike sissetulekute jaotus – tavapäratult palju oli suure sissetulekuga perekondi. Mõnes leibkonnas võib olla peamiseks elatise teenijaks elukaaslane või abikaasa, samas olid üle poole vastanutest kõrgharidusega, mis viitab sellele, et naistel endilgi on tõenäoliselt keskmiselt suurem palk kui hariliku jaotuse puhul tavaline. Seega võib suurte sissetulekutega leibkondades olla nii karjäärile keskendunud naisi, kes soovivadki töötada

täistööajaga kui adaptiivseid või kodule orienteeritud naisi, kelle abikaasa või elukaaslane teenib piisavalt, et tagada majanduslik kindlus, mistõttu naised võivad eelistada osaaajaga tööd.

Seetõttu teevad naised selles olukorras otsuse, mis on neile kõige kasulikum. Indiviidi kasulikkusest lähtus ka majandusteooria, mida aga käesoleval juhul ei saa kinnitada ega ümber lükata. Kui ühelt poolt tulemused viitavad, et naised tõesti arvestavad, mis on nende jaoks kasulik konkreetses olukorras, siis teiselt poolt kinnitas analüüs majandusliku stiimuli puudumist, mille ümber aga kogu neoklassikaline majandusteooria ehitatud on.

Varasemalt on toodud välja, kui oluline on raha kui elatusvahendi mõju naiste tööturu käitumisele (Stanley-Stevens ja Kaiser 2011). Bakalaureusetöö tulemused näitasid, et seost ei ole, kuid samas ei saa analüüsile toetudes vastanduda varasemate uuringute tulemustele. Eelnevalt on tähtsaks peetud majandusliku stiimuli mõju tööturu käitumisele, kuid kuna bakalaureusetöö raames uuriti eelistusi töötamise suhtes ideaalolukorras ning mitte tegelikku käitumist, siis pole need tulemused võrreldavad. See omakorda kinnitab Hakimi seisukohta, et naise eelistused ei ole sõltuvad vajadusest teenida perele sissetulekut, kuid kui leibkond on majanduslikes raskustes, siis võivad naised nõustuda tööle minemisega ka juhul, kui nad seda tegelikult ei soovi (Hakim 2000).

Varasemalt on uuringutest veel palju esile toodud hoolduskoormuse mõju naiste tööturu käitumisele (Cipollone jt 2012, Jaumotte 2004, Lister 2009). Eelnev statistiline analüüs näitas seost vaid juhul, kui peres on alla 6aastane laps ja naise valikuteks oleks kas täisajaga tööleminek või tööst loobumine, mille korral ta eelistaks tõenäolisemalt viimast. Siiski sooviti osaaajaga tööd tunduvalt rohkem kui täisajaga tööd, mille puhul aga hoolduskoormusega erilisi seoseid ei leitud. Arvesse peaks muidugi võtma fakti, et reaalsuses erineb laste eest hoolitsemine üsna suurel määral olenevalt lapse vanusest. Viieaastase lapse puhul on Eesti ühiskonnas täiesti normaalne, et laps käib üheksast viieni lasteaias, samal ajal, kui ema on tööl. Sellisel juhul tuleb emal tegeleda lapsega vaid õhtusel ajal ning nädalavahetuseti, mis ei sega otseselt tema töö tegemist. Samas kuni kaheaastaste laste puhul pole hoiuteenused kuigi levinud ning mida väiksem on laps, seda rohkem hoolitsust ta vajab ning seda suurem on tõenäosus, et ema on lapsega kodus. Sellisel juhul on emade töökoormus väga otseselt mõjutatud lapsest ja tema vanusest. Seega ei pruukinud hoolduskoormuse tunnus kõige paremini edasi anda naise tegelikku hoolduskoormust, kuna eri vanuses laste emad olid ühes grupis, kuid nende vastused võisid küllaltki suures osas erineda.

Vaid äärmuslike valikute (mittetöötamine või täisajaga töötamine) puhul mõju avaldumine võib viidata hoopis sellele, et Tartu naised toetavad üsna kindlalt traditsioonilisi soorolle. Kui nad panna dihhotoomse valiku ette, kas lapsed või töö, siis nad valiksid kodu ja lapsed. Becker (1965) väitis ajajaotamise teoorias, et rollide jaotumine toimub leibkondlikul tasandil ning selle tulemusel pannakse paika tööjaotus, kes hoolitseb pere, kes elatise eest. Bakalaureusetöö tulemused viitavad sellele, et naine on koduhoidja, kes vajadusel jääb lastega koju ning loobub tööst, millele oma teoorias viitas ka Becker (1981/2009), tuues välja, et tavaliselt (kuid mitte alati) just taoline rollijaotus kujuneb.

Huvitavaks osutus analüüsitulemus, et vanemaealiste hooldamine ei avaldanud samuti erilist mõju tööeelistustele. Kui sageli arvatakse, et omastehooldajaks on enamasti eaka tütar või poeg, siis tuleb arvestada, et paljudel juhtudel on selleks hooldajaks hoopis teine eakas ehk hooldust vajava vanuri elukaaslane või abikaasa. Tihti on ka lapsed, kes oma vanemate eest hoolitsema peavad, juba võrdlemisi vanad. Seetõttu ei pruugi hoolduskoormus nende töökoormuse eelistusi mõjutada, kuna eakaid hooldavad naised on jõudnud sellisesse eluetappi, kus nende eelistused on tugevamalt seotud mingite muude teguritega.

Hoolduskoormuse mõningast mõju võis märgata naistel, kellel kodus on nii alla 6aastane laps kui eakas, kelle eest hoolitseda. Selgus, et nad soovivad teistest enam tööle minna ja mitte koduseks jääda. Varasemalt on uuringutest välja tulnud, et hoolduskoormus takistab naistel tööturul aktiivselt osalemist (Cipollone jt 2012, Kasearu jt 2012). Ilmselt seetõttu soovivadki suure hoolduskoormusega naised rohkem töötada, sest varasemalt pole nad seda teha saanud. Samas võib töölemineku soov olla tingitud vajadusest raha teenida, kuna kodus on neist sõltuvad inimesed.

Siinkohal peab autor oluliseks rõhutada seda, et analüüsis oli vaadatud vaid hõivatuid ning töötuid naisi. Rääkides hoolduskoormusest, peaks arvestama kindlasti ka mitteaktiivsete naistega. Kuigi suur osa neist on mitteaktiivsed teistel põhjustel, kuulub nende hulka kindlasti arvestatav hulk naisi, kes ei osale tööjõus, sest neil on suur hoolduskoormus. Nii eakate hooldusteenuste kui lastehoiuteenuste pakkumine on Eestis kohaliku omavalituse korraldada. Seega tuleb arvestada, et kuigi Euroopa Liit on seadnud suured eesmärgid, toetamaks naiste võimalusi tööturul osalemiseks hoolduskoormuse toetamise kaudu, võivad tingimused ja võimalused omavalitsuste lõikes suuresti erineda. Täpsemalt tuleks uurida siinkohal ka Tartu mitteaktiivseid naisi ning linna poolt pakutavaid võimalusi. Nimelt kas mitteaktiivsed

hoolduskoormusega naised on tööturult eemal omal vabal valikul või ei paku linn piisavalt teenuseid teistsuguseks hakkamasaamiseks.

Kui aktsepteerida seoste mitteesinemist ja jätta kõrvale põhjendused, miks üks või teine tulemus just seesugune võis tulla, saab anda lühikese ülevaate Tartu naiste tööeelistuste kohta. Nagu näha, ei leidu häid isiku- ega leibkonnaspetsiifilisi faktoreid, mis selgitaks ära, kas naine soovib töötada või mitte. Selgus, et töötamisest loobuda sooviksid tõenäolisemalt naised, kellel on üldiselt kehvem tervis või naised, kes pooldavad väga tugevalt soorolle ning kõrgharitud naised, kui neile anda valida töötamisest loobumise või täistööajaga töötamise vahel. Kõikide teiste tegurite osas mingeid spetsiifilisi järeldusi välja tuua ei saa, seega võib kokkuvõtvalt öelda, et Tartu naiste eelistusi on raske prognoosida ning ilmselt mõjutavad neid mõned muud faktorid. Analüüsi tulemused viitavad sellele, et tööeelistused kujunevad individuaalse otsustusprotsessi käigus, milles ei lähe arvesse üksnes haridus ja soorollide toetamine, vaid ka mingid üldised struktuursed piirangud, võimalused või institutsionaalsed toetussüsteemid.

Käsitletud teema on väga huvitav ja lai ning sai bakalaureusetöö raames uuritud vaid pinnapealselt. Kõiki analüüsis toodud tunnuseid võiks uurida palju põhjalikumalt. Näiteks annaks FLOWSi andmestik võimaluse süveneda hoolduskoormuse küsimustesse indiviidi tasandil, uurides hooldamisega seonduvaid hoiakuid, rahulolu ning põhjuseid, miks naised on otsustanud käituda üht- või teistmoodi. Siinsesse bakalaureusetöösse aga niivõrd spetsiifiline analüüs ei mahtunud. Lisaks võiks eelistusi töökoormuse osas vaadelda ka töö endaga seotud tingimustest lähtuvalt – kuivõrd oli individid rahul oma praeguse/endise töökohaga; mis olid tema sealsed ülesanded; mis sektoris ta töötas jne. Seega võimalusi edasiseks uurimiseks on palju. Kindlasti tuleks juurde lisada mitteaktiivsetest see hulk naisi, kes on potentsiaalsed tööturule sisenejad, sest mitteaktiivsed on tegelikkuses kõige suurem ressurss tööjõupakkumise suurendamiseks. Lõpetuseks võiks loomulikult laiendada valimit Tartu linnalt tervele Eesti riigile. Selleks pakuks võimaluse Euroopa Sotsiaaluuringu andmed, mis võimaldaks lisaks bakalaureusetöös läbi viidud analüüsile uurida kogu Eestit, kõrvutada naisi meestega ning soovi korral sisse tuua rahvusvahelise võrdlusmomendi.

KOKKUVÕTE

Seoses vananeva rahvastikuga peetakse Eesti riigi jätkusuutliku arengu seisukohalt oluliseks üldist tööhõivemäära tõstmist. Tulenevalt naiste ja meeste erinevatest rollidest ja kohustustest, analüüsitakse tavaliselt naiste ja meeste tööturu käitumist ning seda mõjutavaid tegureid eraldi. Kuna naiste seas on tööhõive madalam ning mitteaktiivsete hulk suurem, tuleks tähelepanu pöörata eelkõige naiste tööhõive tõstmisele. Selleks, et naisi tööturule tagasi tuua, tuleks kõigepealt uurida, kas ja kui palju nad üldse tahavad palgatööd teha ning mis nende tööjõus osalemist mõjutab.

Sellest lähtuvalt analüüsiti käesoleva bakalaureusetöö raames naiste eelistusi töökoormuse osas ning seda mõjutavaid tegureid. Täpsemalt uuriti erinevate isikuspetsiifiliste (haridus, vanus, tervis, hoiakud) ning leibkondlike (sissetulek, hoolduskoormus, perekonnaseis) tegurite mõju naiste soovitud töökoormusele. Analüüsis kasutati Euroopa Liidu 7. raamprojekti FLOWS ankeetküsitluste andmeid. Bakalaureusetöö valimisse kuulus 871 naist Tartust vanuses 25–64 aastat, kellest 722 olid tööturul hõivatud ning 149 olid uuringu hetkel töötud. Andmeid analüüsiti kvantitatiivselt, kasutati kirjeldavat statistikat ning viidi läbi multinoomne logistiline regressioon.

Tulemustest selgus, et andes naistele vaba valik töökoormuse määramisel, eelistaks üle poole töötada osajaga, veidi rohkem kui viiendik loobuks töötamisest ning umbes neljandik naistest sooviks töötada täistööajaga (40 tundi nädalas või rohkem). Tulemused kinnitavad Hakimi teooria seisukohta naiste proportsionaalsest jagunemisest elustiili alusel kolme peamisesse gruppi: karjäärile orienteeritud, kodule pühendunud või töö- ja pereelu ühitavad naised. Koostatud regressioonmudelist selgus, et statistiliselt olulised erinevused mõjutegurite osas ilmnemiseks vaid olukorras, kui võrrelda omavahel täistööaega eelistavaid ning töötamisest loobuda soovivaid naisi. Kuigi osajaga töökoormust eelistasid enamik naistest, ei leidunud analüüsis tegureid, mis oleks selgitanud naiste valikut just selle kategooria kasuks.

Tulenevalt teooriast ning varasematest uuringutest eeldas autor, et naiste tööeelistuste üheks peamiseks diferentseerivaks teguriks on leibkondlik sissetulek. Analüüsist selgus aga, et sissetulek ei avaldanud mingit mõju soovitud töökoormuse kujunemisele, nagu ka

perekonnaseis ja vanus. Samuti ei leidnud kinnitust inimkapitaliteooria seisukoht, mille alusel peaks kõrgema haridusega naised soovima rohkem töötada. Tulemused märkisid hoopis, et põhiharidusega naised eelistasid teistest rohkem täisajaga tööd. Hoolduskoormuse ning tööturu staatuse mõju naiste eelistusele oli samuti üsna nõrk. Ilmnes, et töötud soovisid hõivatutest rohkem täisajaga tööd, mis polnud samuti üllatuslik, kuna püsiva sissetuleku puudumisel tundub täisajaga tööst saadav palk selle võrra atraktiivsem. Väga kehva tervisega naised eelistasid pigem jääda koduseks kui minna täisajaga tööle, mis oli üsna ootuspärane tulemus. Teooriast tulenevalt leidis kinnitust hoiaku mõju naiste tööeelistusele. Nimelt soovisid naised, kes toetasid tugevalt soorolle, pigem tööturult eemalejäämist kui täisajaga töötamist.

Sellest hoolimata valis enamik naisi osakoormusega töötamise, mille eelistamist saadud tulemusega seletada ei suudetud. Autor arvab, et viga võis olla teatud tunnuste valesti konstrueerimises või ankeedi küsimuste valemistõistmises. See seletaks, miks teooria ning analüüsitulemused paljudes kohtades vastuollu sattusid. Samas tuleb arvestada võimalusega, et naiste vabad eelistused töökoormuse suhtes ei olegi selgitatavad konkreetsete isikuspetsiifiliste või leibkondlike teguritega, vaid kujunevad individuaalselt, iga naise enda võimekuse, võimaluste ning piirangute raamistikus.

Naiste tööturule integreerumist mõjutavate tegurite analüüs on oluline, et täita riigi arengust lähtuvalt olulisi eesmärgi. Autor leiab, et käesolev teema on väga huvitav ning pakub küllaldaselt väljakutseid edaspidiseks uurimiseks. Autor soovib tulevikus vaadata lisaks mitteaktiivsete tööeelistusi, kaasata analüüsi erinevaid selgitavaid tegureid ning võimalusel võrrelda naisi ning mehi kogu Eesti piires.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Ajzen, I. (2005). *Attitudes, personality and behaviour*. (2nd ed.). England: Open University Press.
- Becker, G. S. (1965). A Theory of the Allocation of Time. *The Economic Journal* LXXV(299): lk 493–517.
- Becker, G. S. (1981/2009). *A Treatise on the Family*. Harvard university press.
- Becker, G. S. (1993). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*. (3rd ed.). London: The University of Chicago Press.
- Billari, F. C. ja A. Prskawetz ja M. R. Testa ja A. Vitali. (2007). *Preference theory and low fertility: A comparative perspective*. Dondena Working Paper No. 1, Milan.
- Cai, L. (2010). The relationship between health and labour force participation: Evidence from a panel data simultaneous equation model. *Labour Economics*. Vol 17(1): lk 77–90.
- Carlson, D.L. ja C. Knoester (2011). Family structure and intergenerational transmission of gender ideology. *Journal of Family Issues*. Vol 32 (6): lk 709–734.
- Chan, W. (2013). Mothers, Equality and Labour Market Opportunities. *Industrial Law Journal*. Vol 42 (3): lk 224–248.
- Cipollone, A., E. Patacchini ja G. Vallanti. (2012). Women Labor Market Performance in Europe: Trends and Shaping Factor. *Centre for European Policy Studies*. Brüssel.
- Cloïn, M., S. Keuzenkamp ja J. Plantenga. (2011) A matter of culture and cost? A comparison of the employment decisions made by mothers with a lower, intermediate and higher level of education in the Netherlands. *Work, Employment & Society*. Vol 25(3): lk 468–486.
- Eamets, R. (2008). Euroopa Liidu töö- ja sotsiaalpoliitika. Arrak, A. (toim). *Eesti majandus: lõimumine Euroopa ja globaalses kontekstis*. Tartu: Avatar, lk 306–307.
- European Commission. (2009). *The provision of childcare services – A comparative review of 30 European countries*. Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal

opportunities.

Europe 2020 Headline Indicators: National Targets. *Eurostat'i kodulehekül*. URL (kasutatud mai 2014)

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/europe_2020_indicators/headline_indicators

Hakim, C. (2000) *Work-Lifestyle Choices in the 21st Century: Preference Theory*. New York: Oxford University Press.

Hakim, C. (2002). Lifestyle preferences as determinants of women's differentiated labor market careers. *Work and occupations*. Vol. 29 (4): lk 428–459.

Hakim, C. (2003). Public morality versus personal choice: the failure of social attitude surveys. *British Journal of Sociology*. Vol 54 (3): lk 339–345.

Hakim, C. (2004). *Key Issues In Women's Work: Female Diversity and the Polarisation of Women's Employment*. London: GlassHouse Press.

Hakim, C. (2006). Woman, careers, and work-life preferences. *British Journal of Guidance & Counselling*. Vol. 34 (3): lk 279–294.

Karu, M. (2006). Paindlikud töövormid töö- ja pereelu ühitamisel. *Töö ja pere. Paindlik töökorraldus ja lapsevanemate tööhõive*, lk 5–34.

Kasearu, K. (2011) Meeste ja naiste võrdne õigus tööle- põlvkondade erinevad hoiakud Euroopa riikides. Toim Talves, K. *Sooline ebavõrdsus tööelus: arengud Eestis ja rahvusvaheline võrdlus. Lõppraport*. Tartu Ülikool, Tartu, 72–90.

Kasearu, K., Kutsar, D., Tarum, H. ja A. Trumm. (2012). *Kohalik poliitikatasand hoolduskoormusega naiste tööturukäitumise mõjutajana*. Riigikogu Toimetis nr 27. URL (kasutatud mai 2014) <http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=16238&op=archive2>.

Krusell, S. ja M. Unt. (2004). *Lastehoid Eesti peredes*. Rahvastikuministri büroo, Tallinn.

Kumura, S. (2010). Exploring career „choices“ of work-centred women in a professional service firm. *Gender in management: An International Journal*. Vol 25 (3): lk 227–243.

Leetmaa, R., Masso, M., Võrk, A. jt. (2012). *Sotsiaalkaitsehüvitiste ja -toetuste mõju töömotivatsioonile*. Poliitikauuringute Keskus Praxis. Tallinn.

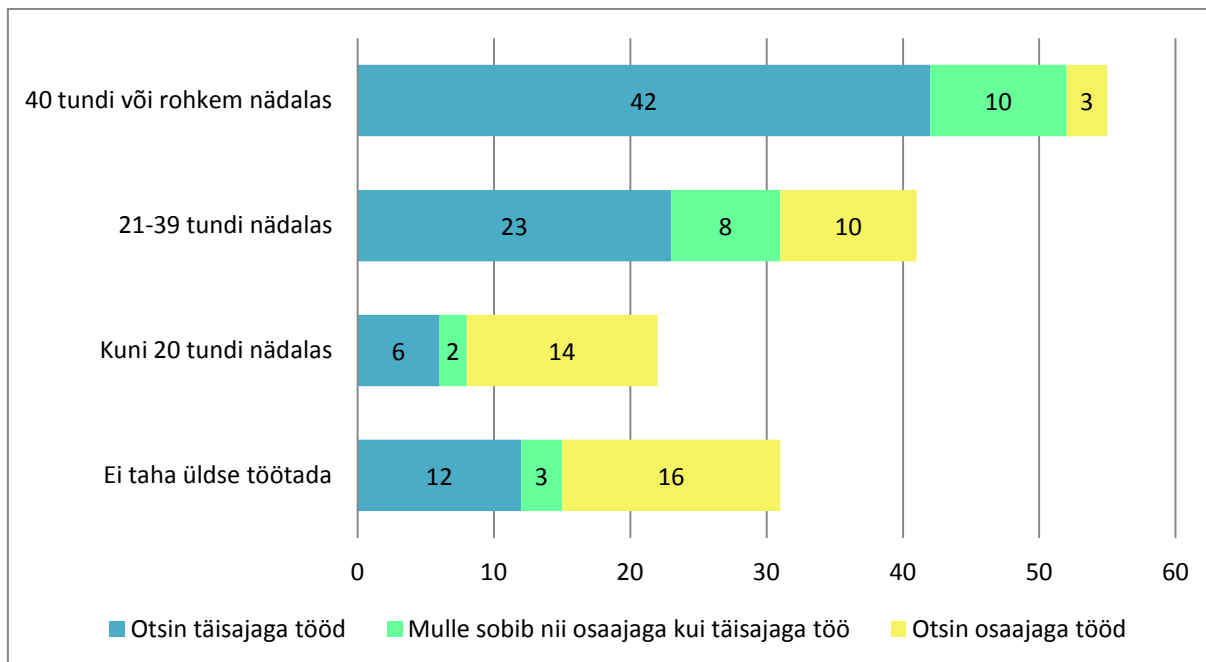
Lister, R.(2009). A Nordic Nirvana? Gender, Citizenship, and Social Justice in the Nordic Welfare States. *Social Politics*, Vol. 16(2): lk 242–278.

- McRae, S. (2003). Constraints and Choices Mothers' Employment Careers: A Consideration of Hakim's Preference Theory. *British Journal of Sociology*. Vol 54 (3): lk 317–338.
- Mincer, J. (1962). Labour Force Participation of Married Women: A Study of Labour Supply. *Aspects of Labour Economic*, lk 63–105. Princeton University Press.
- Münch, C. ja Van Wijnbergen, S. (2009). *Education and labor market activity of women: An age-group specific empirical analysis* (No. 09-099/2). Tinbergen Institute Discussion Paper.
- Pajumets, M. (2006). Miks emme läheb tööle? Naiste subjektiivsed ootused ja tööle antavad tähendused. *Töö ja pere. Paindlik töökorraldus ja lapsevanemate tööhõive*, lk 35–78.
- Rabušic, L. ja B.-E. C. Manea. (2008). Hakim's Preference Theory in the Czech context. *Czech Demography*. Vol 2: lk 46–55.
- Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2009. (2010). *Sotsiaalministeeriumi toimetised 1*. Turu-uuringute AS, EV Sotsiaalministeerium, Tartu Ülikool. URL (kasutatud mai 2014) http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/V2ljaanded/Toimetised/2010/toimetised_20101.pdf.
- Tarum, H. (2013). *Poliitikaraamistiku ja poliitikakujundajate toetus mitteformaalselt eakaid hooldavate inimeste tööturul osalemisele*. Magistritöö. Tartu Ülikool, Sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut.
- Tooding, L.-M. (2007). *Andmete analüüs ja tõlgendamine sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 297–298.
- Stanley-Stevens, L. ja Kaiser, K. C. (2011). Decisions of First Time Expectant Mothers in Central Texas Compared to Women in Great Britain and Spain: Testing Hakim's Preference Theory. *Journal of Comparative Family Studies*, Vol 42(1): lk 113–130.
- Rahvastik. *Statistikaameti andmebaas*. URL (kasutatud mai 2014) <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Rahvastik/databasetree.asp>.
- Rahva ja eluruumide loendus. *Statistikaameti andmebaas*. URL (kasutatud mai 2014) <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Rahvaloendus/databasetree.asp>.
- Stieber, N. ja B. Haas (2012). State of Art. Advances in Explaining Women's Employment Patterns. *Socio Economic Review*. (10): lk 343–367.

Yeandle, S., C. Bennett, L. Buckner, K. Escott, ja & L. Grant. (2009). Local labour markets in public policy context. *Policy for a change: Local labour market analysis and gender equality*. Bristol: Policy Press.

LISAD

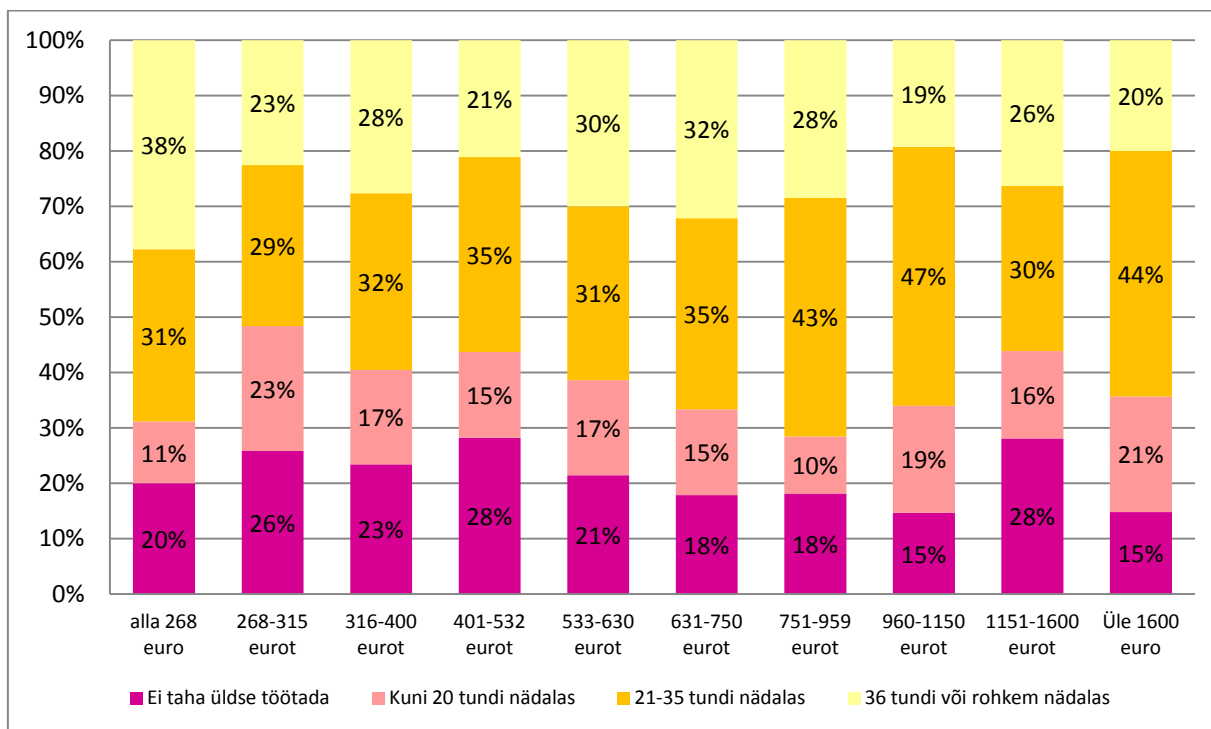
Lisa 1

Joonis 5. Otsitav tööaeg eelistatud töökoormuse lõikes (sagedus).

Allikas: autori koostatud, FLOWS uuringu andmete põhjal

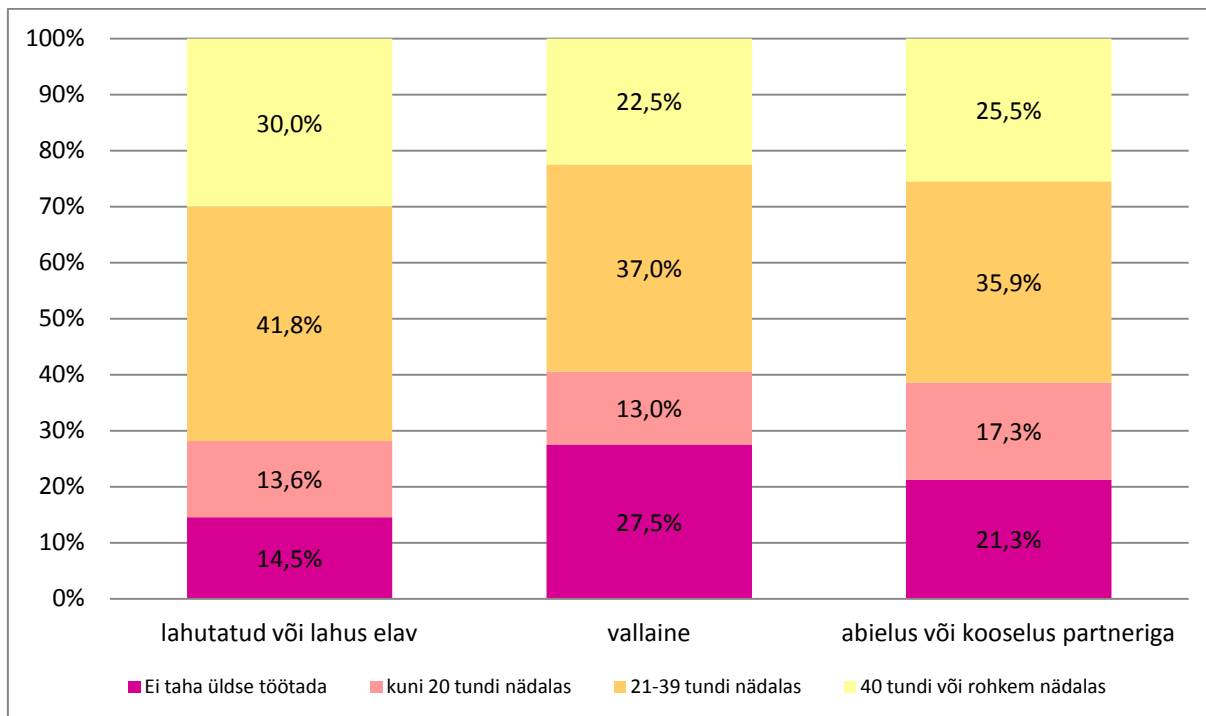
Lisa 2

Joonis 6. Eelistatud töökoormus leibkondliku sissetuleku lõikes (%).

Allikas: autori koostatud, FLOWS uuringu andmete põhjal

Lisa 3

Joonis 7. Eelistatud töökoormus perekonnaseisu lõikes (%).

Allikas: autori koostatud, FLOWS uuringu andmete põhjal

Lisa 4

Tabel 5. Mudeli ja parameetrite sobivus, mudeli kirjeldusaste (multinoomne logistiline regressioon).

LR Test	Hii-ruut statistik	Vabadusastmete arv	Olulisustõenäosus
II mudel^a: Hõivatud	64,4	30	<0,0005
Nagelkerke		0,094	
Parameetrid:			
Haridus	12,0	6	0,061
Naine peaks olema valmis vähendama töökoormust pere heaks	17,8	6	0,007
Hoolduskoormus	13,4	9	0,147
Tervis	17,5	9	0,042
III mudel: Töötud	38,0	30	0,150
Nagelkerke^b		0,252	
Parameetrid:			
Haridus	14,0	6	0,029
Naine peaks olema valmis vähendama töökoormust pere heaks	12,1	6	0,061
Hoolduskoormus	5,2	9	0,815
Tervis	13,5	9	0,141

^a LR (Likelihood Ratio) Test. Nullhüpotees: Kõik regressiooni koefitsiendid mudelis on võrdsed nulliga

^b Mudeli kirjeldusaste. Nagelkerke võimalikud väärtused 0st 1ni

Allikas: autori koostatud, FLOWS uuringu andmetel

Lisa 5

Tabel 6. Mudeli ja parameetrite sobivus, mudeli kirjeldusaste (multinoomne logistiline regressioon).

LR Test	Hii-ruut statistik	Vabadusastmete arv	Olulisustõenäosus
IV mudel^a: Hõivatud ja töötud koos	88,9	33	<0,0005
Nagelkerke^b		0,107	
Parameetrid:			
Haridus	18,6	6	0,005
Naine peaks olema valmis vähendama töökoormust pere heaks	24,7	6	<0,0005
Hoolduskoormus	15,3	9	0,084
Tervis	18,9	9	0,026
Tööturu staatus	6,7	3	0,080

^a LR (Likelihood Ratio) Test. Nullhüpotees: Kõik regressiooni koefitsiendid mudelis on võrdsed nulliga

^b Mudeli kirjeldusaste. Nagelkerke'i Pseudo R² võimalikud väärtused 0st 1ni

Allikas: autori koostatud, FLOWS uuringu andmetel

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Liina Eamets (sünnikuupäev: 05.08.1990)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Naiste eelistatud töökoormuse ja seda mõjutavate tegurite analüüs“, mille juhendajad on Kairi Kasearu ja Avo Trumm
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus 02.06.2014